Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Fire opbyggelige Taler, 1843

Citation: Kierkegaard, Søren: ”Fire opbyggelige Taler, 1843”, i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 5*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon; Finn Hauberg Mortensen, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2004 , s. 1. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/sks-4t43-txt-root.pdf (tilgået 10. november 2026)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 5

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
Læs CC0-erklæringen

# * Fire opbyggelige Taler

af

S. KIERKEGAARD

Kjøbenhavn
Faaes hos Boghandler P. G. Philipsen
Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri
1843

Afdøde

Michael Pedersen Kierkegaard,

forhen Hosekræmmer her i Byen

min Fader

**helliges disse Taler.**

# Forord

Uagtet denne lille Bog (som derfor blev kalden »Taler« ikke Prædikener, fordi dens Forfatter ikke har Myndighed til at *prædike;* »opbyggelige Taler« ikke Taler til Opbyggelse, fordi den Talende ingenlunde begjerer at være *Lærer*) ikke er uvidende om de tvende, der gik forud, fortrøster den sig dog ikke til, at hine have beredet den Veien, saa den sikkert turde forvente at samles med dem, eller sikkert turde love den det, af hvem den udsendes, og som i samme Øieblik atter staaer langt borte for sig selv. Lidet sildigere gaaer den ud, kun deri er den forskjellig fra de tidligere. Hvad der ikke fandtes ved den anden og tredie Time, det fandtes maaskee ved den fjerde, eller hvad der fandtes, det fandtes maaskee atter ved den fjerde: det, hvad den søger, hiin Enkelte, som jeg med Glæde og Taknemlighed kalder *min* Læser, hiint velvillige Menneske, der modtager Bogen og giver den et godt Sted, hiint velvillige Menneske, som, derved at han modtager den, gjør for den ved sig selv og ved sin Modtagen, hvad Tempelkisten ved sig gjorde for Enkens Skjærv: helliger Gaven, giver den Betydning og forvandler den til Meget.

**S. K.**

# Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet

Da stod Job op og sønderrev sin Kappe og klippede sit Hoved og kastede sig paa Jorden og tilbad, sigende: Nøgen kom jeg af min Moders Liv, og nøgen skal jeg vende did tilbage; Herren gav, og Herren tog, Herrens Navn være lovet! – *Job* 1, 20-21.

Ikke blot den kalde vi en Menneskenes Lærer, der ved en særdeles lykkelig Begunstigelse opdagede, eller ved utrættelig Møie og gjennemgribende Vedholdenhed udgrundede en eller anden Sandhed, efterlod det Erhvervede som en Lærdom, hvilken de følgende Slægter stræbe at forstaae og i denne Forstaaelse at tilegne sig; men ogsaa den, maaskee i endnu strængere Forstand, en Menneskehedens Lærer, der ingen Lære havde at overgive Andre, men kun efterlod Slægten sig selv som et Forbillede, sit Liv som en Veiledning for ethvert Menneske, sit Navn som en Betryggelse for de Mange, sin Gjerning som en

Opmuntring for de Forsøgte. En saadan Menneskehedens Lærer og Veileder er Job, hvis Betydning ingenlunde ligger i hvad han har sagt, men i hvad han har gjort. Vel har han efterladt sig et Udsagn, som ved sin Korthed og Skjønhed er blevet et Ordsprog, bevaret fra Slægt til Slægt, og Ingen har formastelig føiet Noget til eller taget Noget fra; men Udsagnet selv er ikke det Veiledende, og Jobs Betydning ligger ikke i, at han sagde det, men i at han efterkom det i Gjerning. Ordet selv er vel skjønt og værd at overveie, men dersom en Anden havde sagt det, eller dersom Job havde været en Anden, eller dersom han havde sagt det ved en anden Leilighed, da var ogsaa Ordet selv blevet et andet, betydningsfuldt, hvis det ellers var det, som udtalt, men ikke betydningsfuldt derved, at han handlede ved at udsige det, at Udsigelsen selv var en Handling. Dersom Job havde anvendt hele sit Liv paa at indskærpe dette Ord, dersom han havde betragtet det som Summen og Fuldendelsen af, hvad et Menneske bør lade Livet lære sig, dersom han bestandig blot havde lært det *fra sig,* men aldrig selv forsøgt det, aldrig selv handlet, idet han udsagde det, saa er Job en Anden, hans Betydning en anden. Da vilde Jobs Navn være glemt, eller det vilde dog være ligegyldigt, om man vidste det, Hovedsagen var Ordets Indhold, den Tankefylde, der laae i det. Hvis Slægten havde annammet Ordet, da var det dette, hvilket den ene Slægt overgav til den anden; medens det nu derimod er Job selv, der ledsager Slægten. Naar da den ene Slægt har udtjent, har fuldkommet sin Gjerning, udkæmpet sin Strid, da har Job ledsaget den, naar den nye Slægt med sine uoverskuelige Rækker og hver Enkelt i disse paa sin Plads staaer færdig til at begynde Vandringen, da er Job atter tilstede, indtager sin Plads, hvilken er Menneskehedens Yderpost. Seer Slægten kun glade Dage i lykkelige Tider, da følger Job trofast med, og hvis den Enkelte dog i Tanken oplever det Forfærdelige, ængstes ved Forestillingen om, hvad Livet kan gjemme af Rædsel og Nød, om, at Ingen veed, naar Fortvivlelsens Time slaaer for ham, da søger hans bekymrede Tanke hen til Job, hviler sig paa ham, beroliges ved ham; thi han følger troligen med og trøster vel ikke saaledes, som havde han engang for alle lidt, hvad aldrig siden skulde lides, men trøster som Den, der vidner, at det Forfærdelige er lidt, at Rædselen er oplevet, at Fortvivlelsens Kamp er stridt, Gud til Ære, ham til Frelse, Andre til Gavn og Glæde. I glade Dage, i lykkelige Tider gaaer Job ved Slægtens Side, og betrygger den sin Glæde, bekæmper den angstfulde Drøm, at en pludselig Rædsel skulde overfalde et Menneske, og have Magt til at myrde hans Sjel som sit visse Bytte. Kun den Letsindige kunde ønske, at Job ikke var med, at hans ærværdige Navn ikke skal minde ham om, hvad han søger at glemme, at der er Forfærdelse til i Livet og Angest; kun den Selvkjerlige kunde ønske, at Job ikke var til, at Forestillingen om hans Lidelse ikke skal med sit strænge Alvor forstyrre hans skrøbelige Glæde, skrække ham ud af hans i Forhærdelse og Fortabelse berusede Tryghed. I stormfulde Tider, naar Tilværelsens Grundvold vakler, naar Øieblikket skjælver i angstfuld Forventning af hvad der maa komme, naar enhver Forklaring forstummer ved Synet af det vilde Oprør, naar Menneskets Inderste vaander sig i Fortvivlelse og »i Sjelens Bitterhed« skriger mod Himlen, da gaaer Job endnu ved Slægtens Side og borger for, at der er en Seier, borger for, at om end den Enkelte taber i Striden, saa er der dog en Gud, der, som han gjør enhver Fristelse menneskelig, selv om et Menneske ikke bestod i Fristelsen, dog skal gjøre dens Udgang, saa vi den kunne bære, ja herligere end nogen menneskelig Forventning. Kun den Trodsige kunde ønske, at Job ikke var til, at han ganske kunde frigjøre sin Sjel fra den sidste Kjerlighed, der dog blev tilbage i Fortvivlelsens Klageskrig, at han kunde klage, ja forbande Livet saaledes, at der end ikke var nogen Medlyd af Tro og Tillid og Ydmyghed i hans Tale, at han i sin Trods kunde qvæle Skriget, at det end ikke skulde synes, som var der Nogen, hvem det udæskede. Kun den Blødagtige kunde ønske, at Job ikke var til, at han jo før jo hellere kunde slappe enhver Tanke, opgive enhver Bevægelse i den modbydeligste Afmagt, udslette sig selv i den elendigste og usleste Glemsel.

Det Ord, der, naar det nævnes, strax minder om Job, det Ord, der, naar Jobs Navn nævnes, strax bliver levende og nærværende i Enhvers Tanke, er et eenfoldigt og simpelt Ord, skjuler ingen hemmelig Viisdom i sig, der maatte udgranskes af de Dybsindige. Naar Barnet lærer dette Ord, naar det betroes ham som en Medgift, han ikke fatter, hvortil han skal bruge, da forstaaer han Ordet, forstaaer væsentligt det Samme derved, som den Viseste. Dog forstaaer Barnet det ikke, eller rettere det forstaaer ikke Job, thi hvad det ikke fatter, er al den Nød og Elendighed, i hvilken Job blev prøvet. Derom kan Barnet kun have en dunkel Ahnelse; og dog, vel det Barn! der forstod Ordet, og fik det Indtryk, af hvad det ikke fattede, at det var det Forfærdeligste af Alt, eiede, inden Sorg og Gjenvordighed gjorde dets Tanke snedig, den overbevisende og barnlig levende Afgjørelse, at det i Sandhed var det Forfærdeligste. Naar den Yngre henvender sin Tanke til dette Ord, da forstaaer han det, og forstaaer væsentligt det Samme derved, som Barnet og som den Viseste. Dog forstaaer han det maaskee ikke, eller rettere han forstaaer ikke Job, hvorfra al den Nød og Elendighed skulde komme, i hvilken Job blev forsøgt; og dog vel den Yngre! der forstod Ordet, og ydmygt bøiede sig under, hvad han ikke forstod, inden Trængsel gjorde hans Tanke selvraadig, som opdagede han, hvad Ingen før havde kjendt. Naar den Ældre overveier dette Ord, da forstaaer han det og forstaaer væsentligt det Samme derved, som Barnet og som den Viseste. Han forstaaer ogsaa den Nød og Kummer, i hvilken Job blev prøvet, og dog forstaaer han maaskee ikke Job, thi han kan ikke forstaae, hvorledes Job var istand til at sige det; og dog vel den Mand! der forstod Ordet, og beundrende fastholdt, hvad han ikke forstod, inden Kummer og Nød gjorde ham mistroisk ogsaa mod Job. Naar den Prøvede, der stred den gode Strid ved at ihukomme Ordet, nævner det, da forstaaer han Ordet og forstaaer væsentligt det Samme derved, som Barnet og som den Viseste, han forstaaer Jobs Elendighed, han forstaaer, hvorledes Job kunde sige det. – Han forstaaer Ordet, han fortolker det, om han end aldrig talede derover, herligere end Den, der brugte et heelt Liv til at forklare dette Ord alene.

Kun den Forsøgte, der prøvede Ordet, idet han selv blev prøvet, kun han fortolker Ordet rettelig, kun en

saadan Discipel, kun en saadan Fortolker ønsker Job, kun han lærer af ham, hvad der er at lære, det Skjønneste og det Saligste, i Forhold til hvilket al anden Kunst eller Viisdom er saare uvæsentlig. Derfor kalde vi Job ret egentlig en Menneskehedens Lærer, ikke enkelte Menneskers, fordi han fremstiller sig for Enhver som hans Forbillede, vinker Enhver med sit herlige Exempel, kalder Enhver i sit skjønne Ord. Medens vel stundom den Eenfoldigere, den mindre Begavede, eller den af Tid og Omstændigheder mindre Begunstigede, om ikke i Misundelse, saa dog i bekymret Mismod ønskede Evne og Leilighed til at kunne fatte og fordybe sig i, hvad de Vise og Lærde til forskjellige Tider have udgrundet, følte en Attraae i sin Sjel efter ogsaa selv at kunne belære Andre, og ikke altid selv blot tage mod Belærelsen, da frister Job ham ikke saaledes. Hvad skulde ogsaa den menneskelige Viisdom her hjælpe til; skulde den maaskee søge at gjøre Det forstaaeligere, som den Eenfoldigste og Barnet let forstod og forstod ligesaa godt som den Viseste! Hvad skulde Veltalenhedens Kunst og Ordets Magt her hjælpe til; skulde den være istand til i den Talende eller i noget andet Menneske at frembringe hvad den Eenfoldigste formaaer ligesaa godt som den Viseste – Handlingen! Skulde ikke snarere den menneskelige Viisdom gjøre Alt vanskeligere, skulde Veltalenhedens Kunst, som dog i al sin Herlighed aldrig formaaer paa eengang at udsige det Forskjellige, der paa eengang boer i et Menneskes Hjerte, ikke snarere bedøve Gjerningens Kraft og lade den indslumre i vidtløftig Overveielse! Men om dette nu end staaer fast, og som en Følge deraf den Enkelte stræber at undgaae ved sin Tale, at trænge sig forstyrrende ind mellem den Stridende og det skjønne Forbillede, der er ethvert Menneske lige nært, at han ikke ved at forøge ham Viisdommen ogsaa skal forøge ham Græmmelsen, agter paa, at han ikke fanger sig selv i menneskelig Overtalelses prægtige Ord, hvilke ere saare ufrugtbare, saa følger dog ingenlunde, at Overveielsen og Udviklingen ikke skulde have sin Betydning. Hvis den Overveiende ikke kjendte Ordet iforveien, da var det ham jo altid gavnligt, at han lærte det at kjende; hvis han vel kjendte Ordet, men ikke havde havt Anledning i sit Liv til at prøve det, da var det ham jo gavnligt, om han lærte at forstaae, hvad han engang maaskee skulde komme til at bruge; hvis han havde prøvet det, men sveget Ordet, om han end meente, at det var Ordet, der havde sveget ham, da var det jo gavnligt, om han endnu engang overveiede det, inden han i Stridens Uro og Kampens Skynding atter greb Flugten bort fra Ordet. Maaskee skulde da Overveielsen engang faae sin Betydning for ham, det skulde maaskee hænde, at Overveielsen blev levende og nærværende i hans Sjel, netop naar han behøvede den for at gjennemtrænge det urolige Hjertes forvirrede Tanker, det skulde maaskee hænde, at hvad Overveielsen forstod stykkeviis, samlede sig paa eengang gjenfødt i Afgjørelsens Øieblik, at hvad Overveielsen saaede i Forkrænkelighed, opstod paa Nødens Dag i Gjerningens uforkrænkelige Liv.

Saa ville vi da nærmere stræbe at forstaae Job i hans skjønne Ord: *Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet!*

I et Land mod Østen levede en Mand, hvis Navn var Job, han eiede Landets Velsignelse, talrige Hjorde og frugtbare Græsgange, »hans Tale opreiste den Faldne og gav de bævende Knæer Kraft,« hans Paulun var saligt at boe i som Himlens Skjød, og i dette Paulun boede han med syv Sønner og tre Døttre, og hos ham i dette Paulun »boede Herrens Fortrolighed.« Og Job var en gammel Mand, hans Glæde i Livet var Børnenes Glæde, paa hvilken han vogtede, at den ikke maatte vorde dem til Fordærvelse. Da sad han en Dag ene ved sit Arnested, medens hans Børn vare forsamlede i den førstefødte Broders Huus til Glæde. Da han havde offret Brændoffer for hver især, da beskikkede han ogsaa sit Hjerte til Glæde ved Tanken om Børnenes. Som han der sad i Glædens stille Tryghed, da kom der et Bud, og inden det havde udtalt, kom der et andet Bud, og medens dette endnu talede, kom det tredie Bud, men den fjerde Udsending kom fra hans Sønner og Døttre, at Huset var omstyrtet og havde begravet dem Alle. »Da stod Job op, og sønderrev sin Kappe, og klippede sit Hoved og kastede sig paa Jorden og tilbad.« Hans Sorg brugte ikke mange Ord, eller rettere han sagde end ikke et eneste, kun vidnede hans Skikkelse om, at hans Hjerte var knust. Kunde Du ønske det anderledes! Eller Den, der sætter sin Ære i ikke at kunne sørge paa Sorgens Dag, havde han ikke havt sin Skam i, ei heller at kunne glæde sig paa Glædens? Eller er Synet af en saadan Uforanderlighed ikke ulysteligt og uvederqvægende, ja oprørende, om det end er rystende, at see den ærværdige Olding, der nys sad i Herrens Glæde med sit faderlige Aasyn, nu henkastet paa Jorden med sønderreven Kappe og afklippet Haar! Da han nu saaledes uden Fortvivlelse med menneskelig Følelse havde givet sig hen til Sorgen, da var han hurtig til at dømme mellem Gud og sig, og Dommens Ord ere disse: »Nøgen kom jeg af min Moders Liv, nøgen skal jeg vende did tilbage.« Hermed var Striden afgjort, og enhver Fordring, der vilde kræve Noget af Herren, hvad han ikke vil give, eller begjerer at beholde Noget, som var det ikke givet, var bragt til Taushed i hans Sjel. Da følger Bekjendelsen fra den Mand, hvem ikke Sorgen alene havde kastet til Jorden, men ogsaa Tilbedelsen: »Herren gav, og Herren tog, Herrens Navn være lovet!« –

*Herren gav, Herren tog.* Hvad der her først standser Overveielsen er, at Job sagde: »Herren gav.« Er dette Ord ikke Anledningen selv uvedkommende; indeholder det ikke noget Andet end hvad der laae i Begivenheden selv? Hvis en Mand i et Øieblik mistede Alt, hvad ham var kjært, og mistede det Kjæreste af Alt, da skal Tabet maaskee overvælde ham saaledes, at han end ikke trøster sig til at udsige det, om han

dog i sit Inderste bliver sig med Gud bevidst, at han tabte Alt. Eller han skal ikke lade Tabet med sin knusende Vægt hvile paa hans Sjel, men han skal ligesom fjerne det fra sig og i Hjertets Bevægelse sige: Herren tog. Og ogsaa dette er vel værd at prise og eftertragte, saaledes at falde Herren til Fode i Taushed og i Ydmyghed, ogsaa en Saadan frelste sin Sjel i Striden, om han end tabte al Glæde. Men Job! I det Øieblik da Herren tog Alt, sagde han ikke først: Herren tog, men han sagde først: Herren gav. Ordet er kort, men betegner fuldeligen i sin Korthed, hvad det skal betegne, at Jobs Sjel ikke sammenknugedes i Sorgens stumme Underkastelse, men at hans Hjerte først udvidede sig i Taknemmelighed, at Tabet af Alt først gjorde ham taknemlig mod Herren, at han havde givet ham al den Velsignelse, som han nu tog fra ham. Det gik ham ikke som Joseph forudsiger, at det vil skee i de 7 magre Aar, at den Overflod, der var i de 7 frugtbare, skal være aldeles glemt. Hans Taknemlighed var vel en anden end i hiin, nu allerede ligesom længst forsvundne, Tid, da han modtog al god og al fuldkommen Gave af Guds Haand med Taknemlighed; men dog var hans Taknemlighed oprigtig, som Forestillingen om Herrens Godhed var det, der nu blev levende i hans Sjel. Nu mindedes han Alt, hvad Herren havde givet, noget Enkelt maaskee endog med større Taknemlighed, end da han modtog det; det var ikke blevet ham mindre skjønt, fordi det var borttaget, heller ikke mere skjønt, men endnu skjønt som fordum, skjønt, fordi Herren gav det, og hvad der nu kunde synes ham skjønnere var ikke Gaven, men Guds Godhed. Han mindedes den rige Velstand, hans Øie hvilede endnu engang paa de frugtbare Græsgange, og fulgte de talrige Hjorder, han mindedes, hvilken Glæde det er at have syv Sønner og tre Døttre, nu behøvedes der intet Offer uden Taknemlighedens for, at han havde havt dem. Han mindedes dem, der maaskee endnu erindrede ham med Taksigelse, de Mange, han havde underviist, »hvis trætte Hænder han havde styrket, hvis bævende Knæer han havde opreist.« Han mindedes sin Herligheds Dage, da han var mægtig og anseet i Folket, »da Ynglingen skjulte sig af Ærbødighed for ham, da Oldingen reiste sig op og blev staaende.« Han mindedes med Taknemlighed, at hans Trin ikke bøiede af fra Retfærdighedens Vei, at han havde reddet den Fattige, som klagede, og den Faderløse, som havde ingen Hjelper, og endnu i dette Øieblik var derfor den »Forladtes Velsignelse over ham« som fordum. Herren gav; det er et kort Ord, men for Job betegnede det saa saare Meget; thi Jobs Hukommelse var ikke saaledes kort, og hans Taknemlighed ikke glemsom. Da hvilede Taknemligheden i hans Sjel med sit stille Veemod, han tog en mild og venlig Afskeed fra det Alt sammen, og i denne Afskeed forsvandt det Alt som en skjøn Erindring, ja det syntes, som var det ikke Herren, der tog det, men Job, der gav ham det tilbage. Idet derfor Job havde sagt, Herren gav, da var hans Sind vel forberedt til at tækkes Gud ogsaa ved det næste Ord: Herren tog.

Maaskee var der Den, der paa Sorgens Dag ogsaa mindedes, at han havde seet glade Dage; da blev hans Sjel end utaalmodigere. »Havde han aldrig kjendt Glæden, da skulde Smerten ikke have overvundet ham, thi hvad er dog Smerte andet end en Forestilling, som den ikke har, der ikke kjender andet, men nu havde Glæden jo netop dannet og udviklet ham til at fornemme Smerten.« Da blev til hans egen Fordærvelse Glæden hos ham, den var aldrig tabt, men kun savnet, og fristede ham i Savnet mere end nogensinde. Hvad der havde været hans Øies Lyst, det begjerede Øiet atter, og Utaknemligheden i ham straffede ved at foregøgle det skjønnere end det nogensinde havde været; hvad hans Sjel havde frydet sig ved, det tørstede den nu efter, og Utaknemligheden straffede ved at udmale ham det end lysteligere end det nogensinde havde været; hvad han engang havde formaaet, det vilde han nu atter formaae, og Utaknemligheden straffede med Drømmebilleder, som aldrig havde havt Sandhed. Da fordømte han sin Sjel til levende at udhungres i Savnets aldrig mættede Higen. – Eller der vaagnede en fortærende Lidenskab i hans Sjel, at han end ikke havde nydt de glade Dage paa den rette Maade, udsuget al Sødme af deres vellystige Overflod. Dersom der nu blot maatte forundes ham en føie Stund, dersom han maatte faae sin Herlighed igjen blot en kort Tid, at han kunde mætte sig paa Glæden og derved vinde Ligegyldighed mod Smerten. Da hengav han sin Sjel til en brændende Uro, han vilde ikke tilstaae sig selv, om den Nydelse, han begjerede, da var et Menneske værdig, om han ikke snarere maatte takke Gud for, at hans Sjel ikke var saa vild i Glædens Tid, som den nu var bleven det; han vilde ikke forfærdes ved Tanken om, at hans Begjering var Leilighed til Fortabelse; han vilde ikke bekymres over, at elendigere end al hans Elendighed var den Begjeringens Orm i hans Sjel, der ikke vilde døe. – Maaskee var der Den, der i Tabets Øieblik ogsaa mindedes, hvad han havde besiddet, men han formastede sig til at ville forhindre Tabet i at gjøre sig forstaaeligt for ham. Var det end tabt, hans trodsige Villie skulde dog formaae at beholde det hos sig som var det ikke tabt. Tabet vilde han ikke stræbe at bære, men han valgte at forspilde sin Kraft i en afmægtig Trods, at fortabe sig selv i en vanvittig Besiddelse af det Tabte. Eller han undflyede i samme Øieblik feigt enhver ydmyg Bestræbelse for at blive i Forstaaelse med Tabet. Da aabnede Glemsel sin Afgrund ikke saameget for Tabet, som for ham, og han undveeg ikke saameget Tabet i Glemsel, som han bortkastede sig selv. Eller han søgte løgnagtigt at besvige det Gode, der engang var ham skjænket, som havde det aldrig været skjønt, aldrig glædet ham, han meente at styrke sin Sjel ved elendigt Selvbedrag, som var der Kraft i Usandhed. – Eller hans Sjel blev aldeles tankeløs, og han forvissede sig om, at Livet ikke var saa tungt, som man indbildte sig det, at dets Forfærdelse ikke var, som den beskrives, ikke var saa svær at bære, naar man, vel at mærke, som han gjorde det, begyndte med ikke at finde det forfærdeligt, at blive en Saadan. Ja hvo skulde blive færdig, hvis han vilde tale om, hvad der ofte nok er skeet, og vel ofte nok skal gjentage sig i Verden; skulde han ikke langt snarere blive træt, end Lidenskaben af med ny og ny Opfindsomhed at forvandle det Forklarede og det Forstaaede til ny Skuffelse, hvori den bedrog sig selv! Lader os derfor hellere vende tilbage til Job. Paa Sorgens Dag, da Alt var tabt, da takkede han først Gud, der gav det, bedrog hverken Gud eller sig selv, og medens Alt var rystet og omstyrtet, blev han dog som han var det fra Begyndelsen »redelig og oprigtig mod Gud.« Han bekjendte, at Herrens Velsignelse havde været miskundelig over ham, han takkede for den,

derfor blev den nu ikke tilbage hos ham som et nagende Minde. Han bekjendte, at Herren havde velsignet rigelig og over al Maade hans Idræt, han takkede, derfor blev Mindet ikke tilbage som en fortærende Uro. Han skjulte ikke for sig selv, at Alt var taget fra ham, derfor blev den Herre, der tog det, tilbage i hans oprigtige Sjel. Han flyede ikke den Tanke, at det var tabt, derfor blev hans Sjel stille, til Herrens Forklaring atter besøgte ham, og fandt hans Sind som den gode Jordbund vel dyrket i Taalmodighed.

*Herren tog.* Sagde Job ikke her noget Andet, end hvad Sandheden var, brugte han ikke et fjernere Udtryk for hvad der var at betegne med et nærmere? Ordet er kort og betegner Tabet af Alt, det falder os naturligt nu at sige det efter ham, da Udsagnet selv jo er blevet et helligt Ordsprog; men falder det os derfor altid ligesaa naturligt at forbinde Jobs Tanke dermed? Eller var det ikke Sabæer, der overfaldt hans fredelige Hjorde og nedhuggede hans Tjenere; talte Budet, der bragte Efterretningen, om noget Andet? Eller var det ikke Lynilden, der fortærede Faarene og deres Hyrder, talte Budet, der bragte Efterretningen, om noget Andet, om han end kaldte Lynilden Guds-Ild? Var det ikke en Storm fra hiin Side Ørkenen, der omstyrtede Huset og begravede hans Børn, nævnede Budet nogen anden Gjerningsmand, eller nævnede han Nogen, der havde udsendt Stormveiret? Dog sagde Job: Herren tog, og i samme Øieblik, som han modtog Budskabet, forstod han, at det var Herren, der havde taget Alt. Hvo oplyste Job herom, eller var det et Tegn paa hans Gudsfrygt, at han saaledes væltede Alt over paa Herren, eller hvo berettigede ham til at gjøre det, og ere vi ikke frommere, vi der stundom længe betænke os paa, at tale saaledes?

Der var maaskee Den i Verden, der mistede Alt. Da satte han sig hen at overveie, hvorledes det dog var gaaet til. Men det Hele blev ham uforklarligt og dunkelt. Hans Glæde forsvandt som var det en Drøm, og Bekymringen blev hos ham som en Drøm, men hvorledes han var kastet fra den enes Herlighed i den andens Elendighed, det fik han aldrig at vide; det var ikke Herren, der havde taget det, det var et Tilfælde. Eller han forvissede sig om, at det var Menneskenes Svig og Underfundighed, eller deres aabenbare Vold, der havde frarevet ham det, som Sabæerne havde nedhugget Jobs Hjorder og deres Vogtere. Da oprørtes hans Sjel mod Menneskene, han meente, at lade Gud vederfares Ret ved ikke at bebreide ham det. Han forstod heelt vel, hvorledes det var skeet, og den nærmere Forklaring, han eiede, var, at disse Mennesker havde gjort det, og den fjernere Forklaring var, at Menneskene vare onde og deres Hjerter fordærvede. Han forstod, at Menneskene ere hans Nærmeste til at skade ham, maaskee havde han forstaaet det paa en lignende Maade, hvis de havde gavnet ham; men at Herren, der boer fjernt i Himlen, skulde være ham nærmere end det Menneske, der var ham nærmest, hvad enten dette Menneske gjorde vel imod ham eller ilde, fra denne Forestilling var hans Tanke saare fjernet. Eller han forstod heelt vel, hvorledes det var gaaet til, og vidste at beskrive det med Rædselens Veltalenhed. Thi hvorledes skulde han ikke forstaae, at, naar Havet raser i sin Vildhed, naar det oprører sig selv mod Himlen, at da Mennesker og deres skrøbelige Bygninger henslynges som i en Leeg, at naar Stormen styrter sig frem i sin Rasen, at da menneskeligt Foretagende kun er som Barneværk, at naar Jorden skjælver i Elementernes Angest, og naar Bjergene sukke, at da Mennesker og deres herlige Idrætter synke som et Intet i Afgrunden. Og denne Forklaring var ham tilstrækkelig, og fremfor Alt til at gjøre hans Sjel ligegyldig mod Alt; thi sandt er det, at hvad der er bygget paa Sand, det behøves der end ikke en Storm til at omstyrte, men var det derfor ogsaa sandt, at et Menneske ikke kan bygge og boe andetsteds og have sin Sjel frelst! Eller han forstod, at han selv havde forskyldt det, at han ikke havde været kløgtig; havde han i Tide beregnet rigtig, da var det ikke skeet. Og denne Forklaring forklarede Alt, efter først at have forklaret, at han havde forvansket sig selv og gjort det umuligt for sig at lære Noget af Livet og fornemlig umuligt at lære Noget af Gud.

Dog hvo skulde blive færdig, hvis han vilde fortælle, hvad der er skeet, og hvad der vel ofte nok vil gjentage sig i Livet? Skulde han ikke snarere blive træt af at tale, end det sandselige Menneske af at bedaare sig selv i tilsyneladende og skuffende og bedrageriske Forklaringer? Lader os derfor vende os bort fra hvad der Intet er at lære af, uden forsaavidt vi iforveien ikke vare ukjendte dermed, at vi da maatte forsmaae denne Verdens Lærdom, og vende os til ham, af hvem Sandheden er at lære, til Job, og til hans fromme Ord: Herren tog. Job henførte Alt til Herren; han sinkede ikke sin Sjel og udslukte ikke Aanden med Overveielse eller Forklaringer, der dog kun føde og nære Tvivl, om Den, der hviler i dem, end ikke mærker det. I samme Øieblik, som det var taget fra ham, vidste han, at det var Herren, der havde taget det, og derfor blev han i Tabet i Forstaaelse med Herren, bevarede i Tabet Herrens Fortrolighed; han saae Herren og derfor saae han ikke Fortvivlelsen. Eller seer Den alene Guds Haand, der seer, at han giver, eller ikke ogsaa Den, der seer, at han tager? Eller seer Den alene Gud, der seer ham vende sit Aasyn til sig, eller seer Den ikke ogsaa Gud, der seer ham vende sig Ryggen, som Moses bestandig jo kun saae Herrens Ryg? Men Den, der seer Gud, han haver overvundet Verden, og derfor havde Job i sit fromme Ord overvundet Verden, var i sit fromme Ord større og stærkere og mægtigere end den ganske Verden, der her vel ikke vilde føre ham i Fristelse, men overvinde ham ved sin Magt, bringe ham til at synke ned for dens grændseløse Vælde. Hvor er dog Stormens vilde Bulder saa svagt ja næsten barnagtigt, naar den vil bringe et Menneske til at skjælve for sig, ved at rive Alt fra ham, men han svarer den: det er ikke Dig, der gjør det, det er Herren, der tager! Hvor er Voldsmandens Arm saa afmægtig, den Snildes Kløgt saa elendig, hvor er al menneskelig Magt kun næsten en Gjenstand for Medlidenhed, naar den vil styrte den Svage i fortvivlet Underkastelse ved at frarive ham Alt, og han da troende siger: det er ikke Dig, Du formaaer Intet, det er Herren, der tager det.

*Herrens Navn være lovet!* Altsaa overvandt Job ikke blot Verden, men han gjorde, hvad Paulus ønsker sin kæmpende Menighed, han bestod, efterat have overvundet Alt (Eph. 6, 13). Ak der var maaskee Den i Verden, der overvandt Alt, men faldt i det Øieblik, han havde seiret. Herrens Navn være lovet! Altsaa blev Herren den samme, og skulde han da ikke være priset som altid? Eller havde Herren virkelig forandret sig? Eller blev Herren ikke i Sandhed den Samme, som Job blev det? Herrens Navn være lovet! Altsaa tog Herren ikke Alt, thi Lovprisningen fratog han ham ikke, og Freden i Hjertet, Frimodigheden i Troen, af hvilken den udgik, fratog han ham ikke, men Herrens Fortrolighed var endnu hos ham som fordum, maaskee inderligere end fordum; thi nu var der jo slet Intet, der formaaede paa nogen Maade at bortdrage hans Tanke fra den. Herren tog det Alt, da samlede Job ligesom al sin Sorg og »kastede den paa Herren«, og da tog han ogsaa den fra ham, og kun Lovprisningen blev tilbage, og i den Hjertets uforkrænkelige Glæde. Thi vel er Jobs Huus et Sørgehuus, dersom ellers noget Huus var det, men hvor dette Ord lyder: Herrens Navn være lovet, har dog Glæden ogsaa sit Hjem; og vel staaer Job for os med Sorgens udtrykte Billede i sit Aasyn og i sin Skikkelse, men Den, der siger dette Ord, han giver dog endnu Glæden Vidnesbyrd, som Job gjør det, om hans Vidnesbyrd end ikke henvender sig til den Glade, men til den Bekymrede, og taler endnu forstaaeligt til de Mange, der have Øren at høre med. Thi den Bekymredes Øre er dannet paa en egen Maade, og som den Elskendes Øre vel hører mange Røster, men egentlig dog kun een, dens nemlig, som bliver elsket, saaledes hører den Bekymredes Øre vel mange Stemmer, men de fare forbi og trænge ikke ind i hans Hjerte. Som nemlig Tro og Haab uden Kjerlighed dog kun er lydende Malm og klingende Bjelde, saaledes er al den Glæde, der forkyndes i Verden, i hvilken Sorgen ikke høres med, kun lydende Malm og klingende Bjelde, der kildrer Øret, men er en Modbydelighed for Sjelen. Men denne Trøstens Røst, denne Stemme, der skjælver i Smerte og dog forkynder Glæden, den hører den Bekymredes Øre, den gjemmer hans Hjerte, den styrker og veileder ham til selv at finde Glæde i Sorgens Dyb. – M. T.! ikke sandt, Du har forstaaet Jobs Lovprisning, den har idetmindste forekommet Dig saa skjøn i Overveielsens stille Tanke, at Du derover haver glemt, hvad Du end ikke ønsker, at jeg skal minde Dig om, hvad der vel stundom paa Nødens Dag blev hørt i Verden istedenfor Lovprisning og *Velsignelse.* Saa lad det da være glemt, Du vil jo ligesaa lidet som jeg forskylde, at Mindet derom atter skulde blive levende.

Vi have talet om Job og søgt at forstaae ham i hans fromme Ord, uden at derfor Talen har villet paatrænge sig Nogen; men skulde den derfor være ganske uden Betydning eller uden Anvendelse, og ikke vedgaae Nogen? Hvis Du selv, m. T., blev forsøgt som Job og bestod som han i Prøvelsen, da passede den jo netop paa Dig, dersom vi ellers have talet retteligen om Job. Hvis Du hidtil ikke var bleven forsøgt i Livet, da passer den jo for Dig. Tænker Du maaskee, at dette Ord kun finder Anvendelse ved en saadan overordentlig Begivenhed som den, i hvilken Job var stedet; er det maaskee Din Forventning, at hvis en saadan rammede Dig, da vilde Forfærdelsen selv give Dig denne Styrke, udvikle i Dig dette ydmyge Mod? Havde Job ikke en Hustrue, hvad læse vi om hende? Maaskee mener Du, at Rædselen selv ikke kan faae denne Magt over et Menneske, som den daglige Trællen i langt mindre Gjenvordigheder. Saa see Du da til, at Du ikke bliver nogen Gjenvordigheds Træl, ligesaa lidet som noget Menneskes, og lær af Job fremfor Alt at blive oprigtig mod Dig, at Du ikke bedrager Dig ved indbildt Kraft, med hvilken Du oplever indbildt Seier i indbildt Strid. – Maaskee siger Du, dersom Herren dog havde taget det fra mig, men mig blev Intet givet; maaskee mener Du, at dette vel ingenlunde er forfærdeligt som Jobs Lidelse, men at dette er langt mere fortærende, og altsaa dog en vanskeligere Strid. Vi ville ikke stride med Dig; thi selv om Din Strid var det, var dog Striden derom unyttig og en Forøgelse af Vanskeligheden. Men deri er Du jo dog enig med os, at Du kan lære af Job, og hvis Du er redelig mod Dig selv og elsker Menneskene, da kan Du ikke ønske, at slippe Job, for at vove Dig ud i hidtil ukjendt Nød og holde os Andre i Uro, til vi af Dit Vidnesbyrd lære, at ogsaa i denne Vanskelighed er en Seier mulig. Saa lære Du da af Job at sige: Herrens Navn være lovet, dette passer jo for Dig, om det Foregaaende end mindre passede. – Eller mener Du maaskee, at noget Saadant ikke kunde hænde Dig? Hvo lærte Dig denne Viisdom, eller hvorpaa bygger Du denne Forvisning? Er Du Viis og Forstandig og dette Din Trøst? Job var de Manges Lærer. Er Du ung og Ungdommen Din Sikkerhed? Job havde ogsaa været ung. Er Du gammel nær ved Graven? Job var en Olding, da Sorgen indhentede ham. Er Du mægtig, er dette Dit Fritagelses Beviis? Job var anseet i Folket. Er Riigdom Din Betryggelse? Job eiede Landets Velsignelse. Ere Venner Dig Borgen? Job var elsket af Alle. Fortrøster Du Dig til Gud? Job var Herrens Fortrolige. Har Du vel overveiet disse Tanker, eller flyer Du dem ikke snarere, at de ikke skulde aftvinge Dig en Tilstaaelse, som Du nu maaskee kalder en tungsindig Stemning. Og dog er der intet Skjulested fundet i den vide Verden, hvor jo Bekymringen skal finde Dig, og dog har der aldrig levet det Menneske, der formaaede at sige mere end Du formaaer, at Du ikke veed, naar Sorgen skal besøge Dit Huus. Saa vær da alvorlig mod Dig selv, fæst Dit Øie paa Job; om han end forfærder Dig, det er ikke dette, han vil, naar Du selv ikke vil det. Du kunde jo dog ikke ønske, naar Du skuer ud over Dit Liv og tænker Dig det afsluttet, at maatte afgive denne Bekjendelse: jeg var en Lykkelig, der ikke var som andre Mennesker, der aldrig haver lidt Noget i Verden, og har ladet hver Dag sørge for sig eller rettere bringe mig nye Glæder. En saadan Bekjendelse, selv om den var sand, den vilde Du dog aldrig ønske Dig, ja den vilde indeholde Din egen Beskæmmelse; thi hvis der end var blevet fredet om Dig, som om ingen Anden, Du vilde dog sige: vel blev jeg selv ikke forsøgt, men dog blev mit Sind ofte alvorligt ved Tanken om Job, og ved Forestillingen om, at intet Menneske veed Tiden og Timen, da Budskaberne skulle komme til ham, det ene forfærdeligere end det andet.

# Al god Gave og al fuldkommen Gave er ovenfra

Al god Gave og al fuldkommen Gave er ovenfra, og kommer ned fra Lysenes Fader, hos hvilken er ikke Forandring eller Skygge af Omskiftelse. Efter sit Raad fødte han os formedelst Sandheds Ord, at vi skulde være en Førstegrøde af hans Skabninger. Derfor, mine elskelige Brødre, være hvert Menneske snar til at høre, langsom til at tale, langsom til Vrede; thi en Mands Vrede udretter ikke det, som er ret for Gud. Derfor aflægger al Skidenhed og al Levning af Ondskab, og med Sagtmodighed annammer Ordet, som er indplantet i Eder, og som er mægtigt til at gjøre Eders Sjele salige (Ep.Jac. 1, 17-22).

Alene af Kundskabens Træ paa Godt og Ondt maatte Mennesket ikke spise, at Kundskaben ikke skulde komme ind i Verden og føre Græmmelsen med sig: Savnets Smerte og Besiddelsens tvivlsomme Lykke, Adskillelsens Forfærdelse og Adskillelsens Vanskelighed, Overveielsens Uro og Overveielsens Bekymring, Valgets Nød og Valgets Afgjørelse, Lovens Dom og Lovens Fordømmelse, Fortabelsens Mulighed og Fortabelsens Angst, Dødens Lidelse og Dødens Forventning. Hvis dette var skeet, hvis Forbudet ikke var blevet overtraadt, da skulde Alt forblevet som det var, saa saare godt, og dette Vidnesbyrd, som Gud gav Skabningen, skulde have gjenlydt fra Mennesket som en uafbrudt salig Gjentagelse. Da skulde Fredens Tryghed hvilet i Alt, da skulde Skjønhedens stille Høitid smilet uforstyrret, da skulde Himlens Salighed have overskygget Alt; da skulde Himlen end ikke have speilet sig i Jordlivet, at ikke Ahnelsen skulde reise sig fra Uskyldighedens Dyb; da skulde ingen Gjenlyd have kaldt Længselen ud af sit forborgne Skjul; thi Himlen var paa Jorden, og Alt var opfyldt. Da skulde Mennesket være vaagnet af den dybe Søvn, i hvilken Eva blev til, for atter at synke hen i Fryd og Herlighed; da skulde Guds Billede være præget paa Alt i en Herligheds Afglands, der dyssede Alt i Fuldkommenhedens Fortryllelse, der bevægede Alt, selv ubevæget. Da skulde Lammet have hvilet hos Ulven, og Duen bygget Rede ved Rovfuglens Side, den giftige Urt været uskadelig, da skulde Alt have været saare godt. Sandhed skulde der have været i Alt; thi Adam nævnede jo Alt med sit rette Navn, som dette er i Sandhed; Trofasthed skulde der have været i Alt; thi Alt var, hvad det syntes at være; Retfærdighed skulde være voxet op af Jorden. Og dog skulde der ikke have været Forskjel paa Godt og Ondt, thi denne Adskillelse var jo netop Frugten af Kundskabens Frugt; og dog skulde Ingen have spurgt, *hvorfra* Alt kom; Herrens Røst skulde heller ei have vandret i Edens Have og spurgt efter Adam, Adam ikke skjult sig i Haven og i sit Indre; men Alt skulde have været aabenbare, og den Eneste, der havde skjult sig, var Herren, om han end ubemærkelig var tilstede i Alt. Adam skulde ikke have faaet Tid til at spørge, hvorfra det kom, thi det tilbød sig i Øieblikket, og Gaven selv tilbød sig saaledes, at den i den Modtagende ikke vakte Spørgsmaal om Giveren.

Da brød Mennesket Freden ved at plukke Kundskabens forbudne Frugt, han foer vild og ved Kundskaben foer han atter vild; thi Slangen bedrog jo Eva (1. Moseb. 3, 13), og saaledes kom ved et Bedrag Kundskaben som et Bedrag ind i Verden. Kundskabens Frugt, som Mennesket nød, plantede Kundskabens Træ i hans Indre, der bar fine Frugter, hvilke nu vel ikke forekom ham lystelige; thi Kundskabens Frugt synes altid lystelig og er det at skue til, men naar man haver nydt den, da føder den Møie, tvinger Mennesket til at arbeide i sit Ansigts Sveed, og saaer ham Torne og Tidsler. Hvad der skete i Dagenes Begyndelse, det gjentager sig bestandig i enhver Slægt og i den Enkelte, at Kundskabens Frugt er lystelig at skue til. Mægtede Herrens Formaning ikke at frelse det første Menneske fra dette Bedrag, hvorledes skulde menneskelig Røst formaae Andet end at gjøre den Enkelte hiin Frugt end lysteligere at skue til.

Edens Hauge lukkedes, Alt var forandret, Mennesket blev bange for sig selv, bange for Verden omkring sig, bekymret spurgte han, hvad er det Gode, hvor er det Fuldkomne at finde, hvorfra har det sit Udspring, hvis det er til. Men Tvivlen, som Kundskaben førte med sig, slyngede sig ængstende omkring hans Hjerte, og Slangen, der havde forført ham ved det Lystelige, knugede sig nu om ham. Skulde han faae at vide, hvad det Gode og Fuldkomne var, uden at faae at vide, hvorfra det kom, skulde han kunne kjende det evige Ophav, uden at vide, hvad det Gode og Fuldkomne var? Snart vilde Tvivlen forklare ham det Ene snart det Andet, og lurede da paa ham i Forklaringen selv for at gjøre ham end mere urolig. Hvad der skete i Dagenes Begyndelse, det gjentager sig i enhver Slægt og i den Enkelte; Virkningen af Kundskabens Frugt lod sig ikke standse. Med Kundskaben blev Tvivlen inderligere, og Kundskaben, der skulde veilede Mennesket, bandt ham i Nød og Modsigelse. Snart var Kundskaben ham et Uopnaaeligt, efter hvilket han sukkede; snart var den hans Tanke en Salighed, hvilken hans Sjel bestandig tabte; snart var den ham en Viden, ved hvilken hans Hjerte skammede sig; snart en Erkjendelse, der kun bragte ham til at skjælve; snart en Bevidsthed om

sig selv, snart en Bevidsthed om den ganske Verden; snart ansporede den ham enhver hans Evne, snart slappede den hans Væsen i Mathed; snart overvældede den ham med sin Rigdom, snart udhungrede den ham med sin Tomhed.

Er Tvivlen da den Stærkere? Er den, der skal trænge seierrig ind i den Stærkes Huus, en ny Tvivl? Fratager han ham hans Redskaber ved at bruge de samme Redskaber mod ham, som han selv bruger; eller vilde han saa ikke netop styrke ham; og er det ikke Tvivlens List, at den indbilder et Menneske, at den ved sig selv kan overvinde sig selv, som var den istand til at gjøre det Vidunderlige, der aldrig er hørt hverken i Himlen eller paa Jorden eller under Jorden, at Noget, der er i Strid med sig selv, kan i denne Strid være stærkere end sig selv! Eller hvorledes bærer den urene Aand sig ad, naar den ved sig selv uddriver sig selv af et Menneske; vender den da ikke tilbage med syv andre, saa det Sidste bliver værre end det Første (Mth. 12, 45)? Eller hvorledes gaaer det et Menneske, der i Strid med sig selv ikke bekjender, at om han end var istand til at overvinde Alt, havde han dog ikke Magt til at overvinde sig selv ved sig selv? Forvandler ikke dette seierrige Selv sig til hvad der er langt værre end det fordærvede Selv, hvilket det beseirede; og bliver det ikke boende trygt i ham, fordi i ham intet stærkere Selv er, uden forsaavidt dette er endnu værre? Nei derfor binder man først den Stærke, eller giver ham hen at bindes, og da først trænger man ind i hans Huus at tage hans Redskaber fra ham (Mth. 12, 29). At dette forholder sig saaledes, vil vist Enhver tilstaae, der redelig har villet erfare det Oplevede, og ikke for en ydmyg, om end i en anden Forstand opløftende Sandhed har foretrukket et glimrende Bedrag, ved hvilket han vandt at skuffe sig selv og fremfor Alt blev duelig at vække Menneskenes Beundring og tilfredsstille deres svigefulde Fordring, der begjerede et Bedrag. Foretrækker man derimod at have Lidet med Velsignelse, at have Sandhed med Bekymring, at lide istedenfor at juble over drømte Seire, saa vil man vel ikke være tilbøielig til at prise Kundskaben, som stod hvad den skjænker i noget Forhold til den Bekymring, den volder, uden at man derfor vil negte, at den ved sin Smerte opdrager et Menneske, hvis han er redelig nok til hellere at ville opdrages end bedrages, til fra det Mangfoldige at søge til det Ene, fra det Overflødige til det Fornødne, saaledes som dette simpelt og eenfoldigt tilbydes, netop som det er fornødent.

Saa lader os da nærmere overveie og gjøre Vort til at forstaae, og i Overveielsen ligesom fanges til Friheden i det skjønne apostoliske Ord, der baade forklarer: hvad og hvorfra: *at al god Gave og al fuldkommen Gave er ovenfra.*

»Vide I, som ere onde, at give Eders Børn gode Gaver, hvor meget mere skal den himmelske Fader give dem gode Gaver, som ham bede«? (Mth. 7, 11. Luc. 11, 13). Disse Ord nedlade sig med saa megen Deeltagelse til den Bekymrede, tale saa bekymret til den Bekymrede, at de opreise og styrke ham i den fulde Overbeviisnings Frimodighed. Hvis nemlig et Menneske, ikke som den Tvivlende, i sin Bekymring er ligegyldig for sig og kun beskæftiget med Livets og Tilværelsens store Sorg, men som den Bekymrede er det, først og fremmest bekymret for sin egen Sag, for sin ringe Deel, hvor skulde da noget bedre kunne tale til ham og tiltale ham end dette Ord, der er, hvad han selv til en vis Grad altid er, barnligt, mindende om Livets første uforglemmelige Indtryk, mindende om en Faders Kjerlighed til sit Barn, hans Omsorg for at give det gode Gaver! Thi dersom dette staaer fast, at som en Fader forbarmer sig over Børn, saaledes forbarmer Gud sig over Den, som ham paakalder, at som en Fader giver sit Barn gode Gaver, saaledes giver Gud ogsaa dem, som bede ham derom, dersom dette staaer fast, ja da er jo den tilbudne Trøst den paalideligste af Alt. Saaledes forstod han eengang Ordet, glædede sig ved det, glædede sig ved hvad det mindede ham om, glædede sig ved hvad det forjættede, glædede sig ved, at hvad det mindede ham om, endnu engang drog faderlig Omsorg for ham, ved at forklare ham Ordet, at Faderens Kjerlighed fuldkommede al sin Godhed mod ham ved at forklare ham Guds Kjerlighed; men det faldt ham ikke ind, at dette Ord som ethvert helligt Ord til forskjelig Tid kan være Mælk for den Umyndige, og stærk Føde for den Ældre, uagtet Ordet bliver det samme; det ahnede ham ikke, at Ordet kunde modtage en anden Forklaring, hvorved det blev end herligere; at den billedlige Tale kunde blive end trøsteligere, naar det Virkelige kom ogsaa for ham at forklare Jordlivets Billeder; at Ordets Slutning blev endnu fastere, naar den gjordes omvendt, hvad hans Sjel vilde behøve, naar Livet havde vendt Alt om for ham. – Da var han bleven ældre, Alt forandret, rystet i en forfærdelig Omveltning; Guds Dom var en anden; at selv Mennesket, der dog var den fuldkomneste Skabning, at selv han var ond. Dette var ikke blevet udtalt i en Vredens Dom for at indgyde Skræk, men i en billedlig Tale, der i det Skjønneste, af hvad Jordlivet eier, søgte et Udtryk for det Himmelske. Her lød Ordet: I som ere onde, ikke som det, der var Talens Gjenstand, men som en for alle Tider afgjort Sandhed, der blot nævntes. Men det, at den saaledes forudsattes, forstyrrede jo netop Virkningen af den billedlige Tale, forstyrrede den hos ham ogsaa derved, at han holdt sig overbeviist om, at Livet havde lært ham sande det, at selv det redeligste Menneskes Kjerlighed, idet den vilde gjøre det Bedste, stundom kun havde været et andet Menneske til Skade; at han selv, naar hans Følelse var luttret, ja villig til at bringe ethvert Offer, selv da, idet han vilde gjøre Alt for et andet Menneske, kun havde voldet ham Smerte. »Dersom,« sagde han da, »Guds Kjerlighed ikke bedre veed at give gode Gaver, end en Faders Kjerlighed, ja da er Ordets Trøst saare ringe.« Saa blev Ordet for ham hvad Faderkjerligheden var ham, en skjøn, en hellig, en veemodig Erindring, en opløftende Stemning, der levendegjorde i Sjelen Forestillingen om det Bedste i Mennesket, men ogsaa om Menneskets Svaghed, levendegjorde Sjelens saligste Længsel, men ogsaa tilbagekaldte den igjen, for at underlægge den under Bekymringens Veemod. Da meente han, at være voxet fra Ordet, og fattede ikke dets opdragende Omsorg, fattede ikke, at Ordet var blevet uforandret, at det altid havde udtalt sig tvivlende om en

Faderkjerligheds Kraft til at give gode Gaver, men vidnet desto stærkere om Guds Hjerte og Villie.

Da fordybede han sig i Ordet, han vilde ikke lade Ordet drage ham op til sig, glemme det Billedlige over det Virkelige, men Trøstens Ord og Kraftens Ord blev for ham Tvivlens Sæd. Dersom Mennesket, der er det Fuldkomneste af Alt, er ondt, saa ligger vel hele Jordlivet i det Onde. Eller bliver, hvad Jordlivet ellers eier, først til det Onde ved Mennesket, saa er det jo iforveien ligegyldigt, og hverken det Gode eller det Onde, men dette at det kun er Tilsyneladelse, ikke væsentligt er Noget, er jo atter en Bestemmelse af det Onde. Hvad er da det Gode, hvad er det Fuldkomne? I hiin billedlige Tale siges, at en Fader, skjøndt han er ond, dog giver sit Barn den gode Gave, han beder om, og giver ham ikke en Steen, naar han beder om Brød, eller en Slange, naar han beder om en Fisk, og lyder da Anvendelsens Ord: vide I, der ere onde, saaledes at give gode Gaver, skulde da Eders himmelske Fader ikke give dem? Men var da Brødet og Fisken i og for sig en god Gave, eller var den det ikke kun forsaavidt den havdes behov, og er dog igjen selv det, at have den behov, ikke en Ufuldkommenhed ved Menneskelivet? Og selv om et Menneske havde den behov, kunde det dog ikke være ham tjenligere, at det negtedes ham, kan han ikke i en høiere Forstand have dette behov, som naar den forlorne Søn bad om Brød, og der gaves ham Olden og Ageren, at han maatte gaae i sig selv og vende om fra sin Veis Vildfarelse. Altsaa vide kan et Menneske at give gode Gaver, men han kan ikke vide, om han giver en god Gave, ligesom omvendt, den Onde kan vide, at give en ond Gave, men ikke kan vide, om han giver en ond Gave. Den, der vidste at saae god og reen Sæd i sin Ager, han vidste vel at saae den, men han vidste ikke, om han gjorde det, han vidste ikke hvad der kunde skee, medens han sov, og hvad han med Forfærdelse skulde vaagne op til at see; ja om han end ikke havde sovet, han havde dog ikke vidst, hvad han til endnu større Forfærdelse skulde faae at see. Han kan vide, hvad der synes gavnligt, hvad enten han støtter sin Formening paa egen Eftertanke og Erfaring, eller paa Andres Vidnesbyrd, han kan vide at give det, men om han giver det, veed han ikke. Han kan vide, hvad der er det Gode som dette er i og for sig fuldkomment, men, om han giver det, kan han ikke vide, saasnart han vil vide det i nogen anden end den for ethvert Menneske ligegyldige Viden, at han veed at give det og at have givet det, medens Bekymringens Spørgsmaal, om han nu virkelig gav det, ikke bliver besvaret. Og hvis hans Sjel ikke kjender denne Bekymring, da bar han med Urette Faderens Navn, thi derpaa er Faderen kjendelig fra ethvert andet Menneske, at han har Bekymringen, derpaa er han kjendelig fra den bedste Ven, at han har Bekymringen i endnu høiere Grad end denne. Saa er der da intet Godt og Fuldkomment til i Verden; thi det Gode er enten kun saaledes til, at det, ved at blive til, bliver et tvivlsomt Gode, men et tvivlsomt Gode er ikke et Gode, og det Gode, der kun kan være saaledes, at det ikke kan blive til, er ikke det Gode; eller det er saaledes til, at det betinges ved en Forudsætning, som maa være til, og som ikke selv er det Gode.

Saa blev da Tvivlen den Stærkere; hvad han selv havde udgrundet, hvad han selv havde erfaret, hvad han med deeltagende Bekymring og den egne Græmmelse havde forvisset sig om, at det jordiske Liv er Forfængelighed, at selv Menneskets gode Gaver er en afmægtig Villen, der kun mætter ham selv med Uro – det havde han nu ogsaa fundet bekræftet i et helligt Ord. Thi at dette var Ordets Mening, var ham nu klart og tydeligt, og at det var langtfra at hævde det Skjønneste i Livet og lade det bestaae, men tvertimod paa en stiltiende Maade dømte det og lod det forsvinde. Med denne Forklaring meente han, at maatte hjælpe sig, om han end tilstod, at den hverken formaaede at hjælpe ham eller noget Menneske. Hvad hjalp det Dig ogsaa, at Dit Øie var lukket, saa Verdens Glands forlystede det ikke meer, hvad hjalp det Dig, at Dit Øre var lukket, saa Verdens forfængelige Tale ikke banede sig Vei ind derigjennem, hvad hjalp det Dig, at Dit Hjerte var blevet koldt, og Alt Dig fremmed og ligegyldigt; hvad hjalp det Dig, at Du vidste, at Menneskene ikke give gode Gaver, hvad hjalp det Dig, at Du kjendte Menneskelivets den dybeste Smerte, at end ikke Din Kjerlighed formaaede at give gode Gaver – O! hvad hjalp det Dig, hvis dog Dit Øie ikke atter var opladt til at skue en himmelsk Herlighed *heroventil,* Dit Øre aabnet, til at fornemme de uudsigelige Taler, der lyde *herovenfra,* Dit Hjerte bevæget og riigt, Din Haand udrakt til at gribe al god og al fuldkommen Gave, der kommer *herovenfra,* Din Venstre uvidende om, hvad Din Høire gjorde!

Men hvorledes læser Du ogsaa? Er Ordet ikke endnu det samme, har det nogensinde sagt Andet, end det som Du nu mener at have udfundet og hvorover Du glemmer, hvad det tilføier? Har Ordet nogensinde lagt Skjul paa, at Menneskene ikke formaae at give gode Gaver; hvis saa var, saa skulde intet Menneske jo behøve Guds. Eller havde Talen været fuldkomnere og rigere paa Trøst, eller havde Livet været det, hvis det var saaledes: at ligesom en Fader giver gode Gaver, saaledes giver Gud gode Gaver? Eller var ikke dette, hvad Du selv havde opdaget, det hvad Ordet sagde, men hvad Du ikke vilde forstaae, sagde som noget Forsvindende, sagde for at vække den Smerte, der gjør Sjelen modtageligere for hvad det har at tilføie. Fordi hele Verden er ond, er Gud derfor ikke god? Var Du bedre tjent med, at han kun var god, som hele Verden er det? Er dette ikke det ene Fornødne og det ene Salige baade i Tid og i Evighed, i Nød og i Glæde – at Gud er den ene Gode, at Ingen er god uden Gud? Eller er dette ikke det ene Frelsende, det ene Veiledende, hvad enten Du skal betræde Glædens smilende Stier eller Sorgens trange Veie, »at Guds Aand er god, og fører Dig i det jevne Land.« (Ps. 143, 10).

Saa læs da videre: »saaledes giver Eders himmelske Fader gode Gaver«. Der staaer ikke, saaledes veed Eders himmelske Fader at give gode Gaver, men der staaer, saaledes giver han gode Gaver; thi hans Viden er ikke en anden end hans Given, hans Viden tager ikke Afskeed med Gaven og overlader den til sig selv, men er Medviden med Gaven i ethvert Øieblik og saaledes ogsaa i Modtagelsens Øieblik, og deri ligger Liigheden i den billedlige Tale, at en Faders Kjerlighed har en Lighed med, en Afglands af Guds Kjerlighed,

om dog end en Faders Kjerlighed aldrig er saaledes som Guds, saa stærk, saa inderlig, og derfor ikke formaaer hvad Guds Kjerlighed formaaer, der i sin Kjerligheds Styrke er almægtig.

Naar Ordet forstaaes saaledes, da forsvinder Billedet, som gjorde det forstaaeligt for den Umyndige, men ogsaa vanskeligt for den Ældre, da siger Ordet, hvad Apostelen siger: at al god Gave og al fuldkommen Gave er ovenfra. Hvad Jordlivet ikke eier, hvad intet Menneske eier, det eier Gud alene, og dette er ikke en Fuldkommenhed hos Gud, at han ene besidder det, men en Fuldkommenhed hos det Gode, at et Menneske, forsaavidt han bliver deelagtig deri, bliver det ved Gud. Hvad er da det Gode? Det er det, som er herovenfra. Hvad er det Fuldkomne? Det er det, der er herovenfra. Hvorfra kommer det? Herovenfra. Hvad er det Gode? Det er Gud. Hvo er den, der giver det? Det er Gud. Hvorfor er det Gode en Gave, og dette Udtryk ikke et Billede, men det eneste virkelige og sande? fordi det er fra Gud; thi dersom det var ved Mennesket selv eller ved noget andet Menneske tildeltes den Enkelte, da var det ikke det Gode og heller ei en Gave, men kun tilsyneladende saa, thi Gud er den Eneste, der giver saaledes, at han giver Betingelsen med, den Eneste, der, idet han giver, allerede har givet. Gud giver baade at ville og at fuldkomme, han begynder og fuldender den gode Gjerning i et Menneske.

Eller vil Du negte, m. T., at dette kan ingen Tvivl omstøde, netop fordi det bliver udenfor al Tvivl, og bliver i Gud? Dersom Du da ikke vil blive i det, da er det fordi Du ikke vil blive i Gud, i hvem Du dog lever, røres og er; og hvorfor vil Du dog ikke dette? Om Tvivlen end ikke kan forstaae det, derfor bliver det jo ikke usandt, da det tvertimod vilde blive tvivlsomt, dersom Tvivlen kunde forstaae det. Om det end ikke kan og ikke vil indlade sig med Tvivlen, derfor bliver det jo ikke usandt, da det jo tvertimod ved at ville indlade sig med Tvivlen, ikke blev mere sandt end Tvivlen er det. Netop derfor bliver det det Sande, fordi det afbryder Tvivlen, fordi det afvæbner Tvivlen. Hvis det ikke gjorde dette, da havde det ingen Magt over Tvivlen, men var selv i Tvivlens Tjeneste, og dets Strid med Tvivlen kun en tilsyneladende, da det var i Venskab med Tvivlen, og dets Seier over Tvivlen et Bedrag, da det jo var Tvivlen, der seirede. Til Meget i Verden veed Menneskets Tanke Veien, trænger endog ind hvor Mørkhed og Dødens Skygge er, i Bjergets Indre, kjender Veien didhen, hvor ingen Fugl kjendte den, og alt Dyrebart seer hans Øie (cfr. Job, 28, 1-11); men Veien til det Gode, til det Godes Gjemmested kjender han ikke; thi der er ingen Vei hen dertil, men al god og al fuldkommen Gave kommer *ned* herovenfra.

Maaskee siger Du: hvo vilde vel negte, at al god Gave og al fuldkommen Gave er ovenfra. Men det, ikke at ville negte det, er endnu saare langt fra at ville forstaae det, og det at ville forstaae det, er endnu saare langt fra at ville troe det, og fra at troe det. Men den, der ikke er med, han er bestandig imod. Synes atter her Kundskabens Frugt saa lystelig, at Du kunde, istedenfor at dømme aandeligen, begjere et Kjendetegn paa det Gode og det Fuldkomne, en Beviisning for, at det virkeligen kom herovenfra? Hvorledes skulde et saadant Kjendetegn være beskaffent? Skulde det være fuldkomnere end det Fuldkomne, bedre end det Gode, siden det jo formeentes og gav sig Mine af at bevise, at det Fuldkomne var det Fuldkomne. Skulde det være et Tegn, et Vidunder? Er Vidunderet ikke Tvivlens Arvefjende, med hvilken den aldrig bliver tilsammen? Skulde det være en Erfaring? Er Tvivlen ikke netop Uroen, der gjør Erfaringens Liv ustadigt, saa det aldrig finder Fred eller gaaer ind til Hvilen, aldrig bliver færdigt med at see efter, og selv, om det blev dette, dog aldrig kommer til Ro? Skulde det være en Bekræftelse i Kjød og Blod? Er Kjød og Blod ikke Tvivlens Fortrolige, med hvilken den bestandig beraadfører sig?

Men naar Beviset ikke kan føres, saa kan Tvivlen jo ikke standses? Ingenlunde. Dersom Beviset kunde føres saaledes, som Tvivlen fordrer det, da kunde Tvivlen ikke standses, ligesaalidt som Sygdommen kan stilles ved det Lægemiddel, den selv begjerer. Vil Du derimod overbevises, da anviser Apostelen i det Følgende Dig den fuldkomnere Vei, ad hvilken Du afdøer fra Tvivlen, medens det Fuldkomne kommer til Dig; thi Troens Ord vilde jo ikke bekæmpe Tvivlen ved dens egne Redskaber, og først binder man den Stærke, da tager man Vaabnene fra ham.

Først drager Apostelen Mørkets Sløer bort, fjerner Omskiftelsens Skygger, gjennembryder Forandringens Vexel, vender den Troendes Blik op ad mod Himlen, at det med sit Syn maa tragte efter det, som er heroventil (Coloss. 3, 1, 2.); thi det maa jo vise sig i hele sin evige Herlighed, som hævet over al Tvivl, hvad der er heroventil, den Lysenes Fader, hvis Klarhed ingen Skygge forandrer, ingen Vexel omskifter, ingen Misundelse fordunkler, ingen Sky borttager fra den Troendes Øie. Staaer dette ikke fast, vil Du i denne Henseende fortrøste Dig til Tvivlens falske Venskab, da skal den snart atter og atter forandre Dig Alt med sine Skygger, forvirre det med sine Omskiftelser, formørke det med Nattens Taager, tage det Alt fra Dig, som havde det ikke været. Derfor siger Apostelen: al god Gave og al fuldkommen Gave er ovenfra, og kommer ned fra Lysenes Fader, hos hvilken er ikke Forandring eller Skygge af Omskiftelse.

Da vender han sig til den Enkelte, for at forklare den Betingelse, der gjør ham det muligt at modtage den gode og fuldkomne Gave. Denne Betingelse haver Gud selv givet, thi ellers var det Gode ikke en Gave, denne Betingelse er selv igjen en Fuldkommenhed, thi ellers var det Gode ikke en fuldkommen Gave. Den jordiske Trang er ingen Fuldkommenhed, men snarere en Ufuldkommenhed. Om derfor end et Menneskes Gave fuldkomment formaaede at tilfredsstille den, saa var Gaven dog en ufuldkommen Gave, fordi Trangen var det. Men det at trænge til den gode og fuldkomne Gave fra Gud er en Fuldkommenhed, derfor er Gaven, som den er det i og for sig, ogsaa derved en fuldkommen Gave, at Trangen er det. Inden denne Trang

vaagner i et Menneske, maa der først være foregaaet en stor Omvæltning. Hele Tvivlens travle Overveielse var Menneskets første Forsøg paa at finde den. Hvor længe denne end bliver ved, den bliver aldrig færdig; og dog maa den være færdig, endt, det er: afbrudt, inden den Enkelte kan være, hvad Apostelen kalder en Førstegrøde af Skabningen. At derved betegnes en ny Tingenes Orden, indsees let; thi den første Gang var Mennesket saa langt fra at være Skabningens Førstegrøde, at han blev skabt sidst. Der er da en ny Begyndelse, hvilken ikke naaes ved Tvivlens fortsatte Tilløb; thi saa blev det jo aldrig en Begyndelse, der begyndte med Andet end med Tvivlen. Medens derfor i den gamle Tingenes Orden Mennesket kom sidst, og dette ligesom var Tvivlens Opgave at gjennemtrænge alt det Foregaaende, saa er Mennesket nu det Første, har intet Mellemliggende mellem Gud og sig, men er i Besiddelse af den Betingelse, han ikke kan give sig selv, da den er en Guds Gave. Derfor siger Apostelen, at Gud efter sit Raad fødte os formedelst Sandheds Ord. Det var ved sig selv han gjorde det og efter sit Raad, eller havde han gjort nogen Pagt med et Menneske, at han vilde beraadføre sig med ham? Men Den, der fødes ved Sandheds Ord, han fødes til Sandheds Ord. Betingelsen er en Guds Gave og en Fuldkommenhed, der gjør det muligt at modtage den gode og fuldkomne Gave. – Apostelen siger: »efter sit Raad fødte han os formedelst Sandheds Ord, at vi skulde være en Førstegrøde af hans Skabning.« Vil Du atter her kalde Tvivlen til Hjælp, da skal den vel, som den altid gjør, røve fra Dig, idet den giver. Den skal ikke lade Betingelsen være en Gave, og derved fravende Dig Fuldkommenheden og Muligheden af at modtage den fuldkomne Gave; thi er dette ikke en Ufuldkommenhed hos Dig, at Du ikke ganske behøver Gud, og som en Følge deraf heller ikke ganske behøver hans gode og fuldkomne Gave?

Men som Betingelsen selv er en Fuldkommenhed, saa gjælder det om, at den bevares som saadan, ikke deles og udstykkes saaledes, at den kun faaer en halv Betydning, samt at den ikke forvanskes. Medens da Troens Øie urokkeligt vedbliver at tragte efter det Himmelske, uforstyrret seer Himmelen aaben, saa vilde vel Apostelen nu tillade, ja opmuntre den Enkelte til at bruge Tvivlen paa rette Maade, ikke til at tvivle om hvad der staaer fast, og hvad der skal staae fast evindeligen i sin evige Klarhed, men til at tvivle om hvad der i sig selv er et Forsvindende, der mere og mere skal forsvinde, til at tvivle om sig selv, om sin egen Kraft og Duelighed, saa den bliver en Uduelighed, der mere og mere aflægges. Thi den usande Tvivl tvivler om Alt, kun ikke om sig selv, den frelsende Tvivl tvivler kun om sig selv ved Troens Bistand. Apostelen lader derfor nu følge Formaninger, der maae tjene til at styrke og bevare den Enkelte som en Førstegrøde af Skabningen. »Derfor være hvert Menneske snar til at høre.« Hvad mon det er han skal være snar til at høre? Mon det er Tvivlens lange Taler, eller Menneskenes Meninger, eller hans eget Hjertes Opfindelser? O! Den, der er snar til at høre efter Sligt, hvad han end opnaaede i Verden, hvad han end blev, han blev neppe, hvad Apostelen dernæst formaner ethvert Menneske til, langsom til at tale; thi Hurtighed til at agte herpaa, føder netop Hurtighed til at tale. Men Den, der er hurtig til at høre efter det guddommelige Ord, der lyder nu som fordum, naar Mennesket tier, naar Pharisæerne og de Skriftkloge ere gangne bort eller bragte til Taushed, naar Menneskenes Hob har adskilt og fjernet sig, han bliver ogsaa langsom til at tale, thi det Hørte mætter ubeskriveligt og gjør ham dog end hurtigere til at høre, og end langsommere til at tale; hvad skulde han ogsaa selv have at sige? Da skal han tilsidst end ikke sige som David; skynd Dig, o Herre! at tale; men han siger til sin egen Sjel: skynd Dig, o! skynd Dig at høre.

Og naar han saaledes er hurtig til at høre, da skal han ogsaa være hurtig til at høre efter Formaningen, »ethvert Menneske være langsom til Vrede; thi en Mands Vrede udretter ikke det, som er ret for Gud.« Først og fremmest udretter Vreden, hvad der ikke er ret for Gud, at den gjør et Menneske langsomt til at høre efter Formaningen. Men selv om et Menneske var langsommere til Vrede, om den, menneskeligt talt, Intet kom til at udrette, fordi den, menneskeligt talt, blev overvunden, den kan dog blive i Menneskets Indre og der udrette, hvad der ikke er ret for Gud; thi i Vreden kommer netop det frem, fra hvilket et Menneske ved Troens Bistand skal afdøe, og naar Vreden i ham faaer Magt, om den end i sin Vrede seirede over den ganske Verden, Mennesket havde dog tabt sig selv og taget Skade paa sin Sjel. Men Den, der er hurtig til at høre efter Det, som ikke hidser til Svar, eller til overilet Tale, han blive ogsaa langsom til Vrede, han skal ikke lade Solen gaae ned over sin Vrede, og frygte en endnu ængsteligere Formørkelse, at han ikke mere skulde kunne see Lysenes Fader, der skjultes af Vredens Skygger, der forandrede den Uforanderlige.

»Derfor aflægger al Skidenhed og al Levning af Ondskab«; thi vel bærer Mennesket det Fuldkomne i skrøbelige Leerkar, hvilket gjør ham det vanskeligt at bære det, men i slet Vindings Tjeneste, eller i Begjerligheds Brynde, eller i Ureenheds Fælledsskab lader det sig ikke bære; og Ondskabens Levninger hviler der en Forbandelse over, der saa saare let paa en sørgelig Maade gjør dem ligesom Velsignelsen over Velsignelsens Levninger – til Overflod.

»Og med Sagtmodighed annammer Ordet«; thi Den der er saaledes hurtig til at høre, at han derved bliver langsom til at tale, han forrasker sig ikke i sin Hurtighed, og tager ikke Guds Rige med Vold, men fatter det Himmelske; thi »Sagtmodighed opdager skjulte Ting« (Sirach). Han veed, at intet Menneske kan tage, hvad ham ikke bliver givet, og ikke kan have dette, hvis han ikke tager det som givet, og at det Gode er en Gave, som Sagtmodigheden venter paa. Men Sagtmodigheden er ogsaa forvisset om, at Gud giver al god og al

fuldkommen Gave, og i denne Forvisning »vaager den med Taksigelse« (Colos. 4, 2).

Da modtager han, »hvad der er indplantet«, hvad der altsaa var før han modtog det, hvad der, naar det modtages, »er mægtigt til at gjøre hans Sjel salig«. Dette modtager han, den gode og den fuldkomne Gave, ved hvilken den Trang tilfredsstilles, der selv var en Fuldkommenhed. Derfor lød Ordet saaledes i hiin billedlige Tale, med hvilken vi begyndte: »vide I, som ere onde, at give Eders Børn gode Gaver, hvor meget mere skal den himmelske Fader give dem den Hellig Aand, som ham bede?« thi det at behøve den Hellig Aand er en Fuldkommenhed hos Mennesket, og hans jordiske Trang saa langt fra at forklare den ved sin Lighed, at den snarere fordunkler den. Trangen selv er en god og en fuldkommen Gave af Gud, og Bønnen derom er en god og en fuldkommen Gave ved Gud, og Meddelelsen deraf er en god og en fuldkommen Gave ovenfra, der kommer ned fra Lysenes Fader, hos hvem ikke er Forandring eller Skygge af Omskiftelse.

# Al god Gave og al fuldkommen Gave er ovenfra

Ep.: Jac. 1, 17-22

Den samme Apostel, af hvis Brev den foreliggende Text er tagen, advarer i det nærmest følgende Afsnit mod den jordiske Digten og Tragten, der søgte ogsaa at trænge sig ind i Menigheden til at befæste Forskjellighed og Adskillelse i Forfængelighedens Tjeneste, til at frigjøre den fra Fuldkommenhedens Baand, der sammenknytter dens Lemmer i Lighed for Gud, og lade den trælle i Underkastelse under den Lov, der behersker Verden og vel altid har behersket den: »at ansee med Beundring Personer for Fordeels Skyld.« (Jud. 16.). Den Forestilling, der saa ofte indskærpes i den hellige Skrift, til Opreisning for den Ringe, til Ydmygelse for den Mægtige, at Gud ikke anseer Personer, denne Forestilling vil Apostelen levendegjøre for den Enkelte til Anvendelse i Livet. Og saaledes er det jo ogsaa i Sandhed; dersom et Menneske altid bevarede sin Sjel ædru og aarvaagen i denne Forestilling, da skal han i sin Betragtning af Livet og Menneskene heller ei fare vild eller »have sin Tro med Persons Anseelse.« Da skal hans Tanke rette sig mod Gud, og hans Blik ikke tage feil, at det seer efter Verdens Forskjellighed istedetfor efter Ligheden med Gud. Om der da træder en Mand ind i Menighedens Forsamling med Guld-Ring paa Fingeren, i skinnende Klædebon, da skal han ikke fæste Blikket paa det skinnende Klædebon, ikke lade det sandselige Øie forlyste sig ved denne Pragt, det sandselige Sind gjøre ham til et Menneskes Træl, der ikke veed at opløfte sig over den Bekymring, Manglen af den forvolder. Om der træder en Fattig ind, i et skident Klædebon, da skal hans Øie ikke udvise ham til at indtage den foragtede Plads ved hans Fodskammel. Og om han end stundom atter glemmer Ligheden, taber sig selv, adspredt i Livets forvirrende Adskillelse, saa skal dog hans Sind, hver Gang han træder ind paa det helligede Sted, bevares for den Tid i Lighed for Gud, dannes til mere og mere at bevare denne Lighed i Verdens Larm, med den at gjennemtrænge Forvirringen. Thi i Verden der arbeide Forskjellighederne i rastløs Travlhed til at forskjønne og til at forbittre Livet, som vinkende Maal, som Seirens Belønninger, som besværende Byrder, som Tabets Ledsagere; i Verden der hovmoder det udvortes Liv sig forfængeligt i Forskjelligheden eller sukker bekymret og feigt under den. Men paa det helligede Sted, der høres ikke Herskerens Røst ligesaalidet som i Graven, der er ikke Forskjel paa Mand og Qvinde, ligesaalidet som i Opstandelsen; der lyde ikke Viisdommens anmassende Fordringer, der sees ikke Verdens Pragt og Herlighed, thi den sees som den, der ikke sees, der er selv Læreren den Tjenende, og den Største den Ringeste, og den i Verden Mægtigste den, der behøver Forbøn fremfor nogen Anden; der er alt Udvortes aflagt som det Ufuldkomne, og Ligheden sand, frelsende og lige frelsende for Alle. Thi naar Den, der haver Verden, er som den, der ikke haver den, og den, som ikke haver Verden, er som den, der ikke attraaer den; »eller naar den Ringe her roser sig af sin Høihed, og den Rige af sin Ringhed« (1, 9. 10.), eller naar den Qvinde her finder Tilgivelse, der blev greben i aabenbar Synd, og den Mand dømmes, hvis Øie blot seer efter en Qvinde for at attraae hende, er da Ligheden ikke tilstede i sin Sandhed, er da ikke Verdens Trældom afskaffet, dens Lov forsvunden som en Skygge og glemt som en Børnelærdom, og Alt fuldkommengjort under Lighedens »guddommelige Lov, at elske sin Næste som sig selv« saaledes, at intet Menneske er saa ophøiet, at han jo er Din Næste aldeles i samme Forstand, som der intet Menneske er saa ringe eller saa elendigt, at han jo er Din Næste, og Ligheden uomtvistelig at bevise derved, at Du elsker ham som Dig selv! Ja vee! Den, der var saa hovmodig, at han end ikke her kunde glemme Forskjellen, men vee! ogsaa det Menneske, der var saa nedrigt, at han end ikke her kunde glemme Forskjellen.

Men som Ligheden, billedligt talt, staaer paa Vagt ved Indgangen til det hellige Sted og vogter paa, at Ingen træder ind uden at have aflagt, hvad der tilhører Verden: Magten og Elendigheden, at Forbønnen kan lyde lige sand og eensbetydende for Herskeren og de Mægtige og for dem, som syge og sorrigfulde ere, for

Den, der støtter sig ved Scepteret og for den Betrængte, der maatte nøies med, at Gud var hans Kjep og hans Stav – saaledes finder enhver opbyggelig Betragtning af Livet først Hvile eller bliver først opbyggelig ved og i den guddommelige Lighed, der oplader Sjelen for det Fuldkomne og gjør det sandselige Øie blindt for Forskjelligheden, den guddommelige Lighed, der som en Ild brænder i Forskjelligheden stærkere og stærkere uden dog menneskeligt talt at fortære denne.

Paa de helligede Steder, i enhver opbyggelig Betragtning af Livet staaer den Tanke op i et Menneskes Sjel, der hjælper ham til at stride den gode Strid med Kjød og Blod, med Fyrstendømmer og Magter, og til i denne Strid at frigjøre sig selv til Lighed for Gud, denne Krig være nu mere en erobrende mod de Forskjelligheder, der vil besvære ham i jordisk Begunstigelse, eller forsvarende mod de Forskjelligheder, der ville ængste ham i jordisk Fortabthed. Kun saaledes er Ligheden den guddommelige Lov, kun saaledes er Striden Sandhed, kun saaledes har Seiren Gyldighed, naar den Enkelte strider for sig selv med sig selv i sig selv, og ikke utidigen formaster sig til at ville forhjælpe den hele Verden til Lighed i det Udvortes, hvilken gavner saare lidet, saa meget mindre som den aldrig var til, om ikke af anden Grund, saa fordi Alle kom til at takke Een og blive ulige for ham. En saadan uforstandig og verdslig Hasten, der vel endogsaa mener, at et eller andet udvortes Vilkaar er den sande Lighed, til hvilken hvad der staaer høiere maa nedtvinges, hvad der staaer under maa opløftes, tilveiebringer kun Forvirring og Selvmodsigelse, som om den sande Lighed kunde lade sig udtrykke i nogetsomhelst Udvortes som saadant, medens den kan seire og bevares i hvilketsomhelst Udvortes; som om en malet Overflade var den sande Lighed, der bringer Liv og Sandhed og Fred og Samklang i Alt, da den tvertimod søger at dræbe Alt i en aandsfortærende Eensformighed.

Dog Forskjellighederne ere saa mange og i sig saa vexlende, idet hvad der forekommer den Ene en Ubetydelighed for den anden voxer op til det Uhyre, at det af den Grund er vanskeligt at tale om dem eller at finde et betegnende og afgjørende Udtryk for den enkelte. Imidlertid har dog den Livets Forskjellighed, der, naar man betænker det apostoliske Ord, at al god og fuldkommen Gave er ovenfra, nærmest byder sig frem for Enhver enten som en gjennemlevet og aflagt Erindring eller som et Nærværende, fundet et bestemtere Udtryk, hvilket Menneskene have vedkjendt sig som betegnende en almindeligere Modsætning i Livet. At kunne *give* eller at maatte *modtage,* denne Forskjel omfatter i sig Menneskenes store Mangfoldighed, om den end indenfor sit eget Omfang udpræger en Mængde af nærmere bestemmede Skikkelser. Det: at kunne *give* eller at maatte *modtage* inddeler Menneskene i to store Classer, og blot dette korte Ord nævnes, da forstaaer Enhver det vidtløftigere, knytter mange glade eller mange tunge Erindringer til det, mange freidige Forhaabninger eller pinlige Forventninger. Hvor megen Overveielse har ikke dette lille Ord foranlediget? Hvor Meget har ikke den Ældre vidst at fortælle, der var bleven gammel i denne Forskjelligheds møisomme Tjeneste? Hvor saare Meget har ikke den Yngre udgrundet, naar han første Gang studsede ved denne Indskrift over Livets Dør, og han nu, førend han havde iført sig Forskjelligheden, hensank i Grublerier: om det var det Lykkeligste at give, og hvor lykkeligt det var; om det var det Tungeste at maatte modtage, og hvor tungt det maatte være; hvad der var det Ønskeligste; hvad han vilde vælge, dersom Valget stod til ham; om det dog var sandt, hvad der var blevet sagt, at det, Intet med Verden at have at skaffe, var det Herligste, at kunne sige: jeg kom nøgen til Verden, jeg eiede Intet, jeg var en Fremmed i den, og forlader den atter nøgen; om det var saa tungt og besværende at eie Jordens Skatte; om det at kunne meddele Andre var saa vanskeligt et Arbeide og forbundet med saa meget Ansvar. Dog enhver saadan Overveielse, der lefler med Livets Betingelser og Forudsætninger som et Spil for Indbildningskraften, tjener blot til at standse Frihedens Virke-Kraft og til at bedrøve Aanden i eventyrlig Higen og Smerte. Selv i Forhold til en dybere Modsætning antyder Paulus ved sin korte Tale, at der ikke er Tid til lang Overveielse: »er Du kalden Træl, da bekymre dette Dig ikke, kan du blive fri, da vælg hellere dette«. Om end intet Menneske saaledes har denne Evne til at være mægtig i Korthed, som en Apostel har den, saa ville vi dog ikke forøge Overveielserne, men kalde Sjelen sammen fra Adspredelserne i den Lighed, der viser sig, naar vi med det apostoliske Ord gjennemtrænge Forskjelligheden. Saa lader os da forsøge med Ordet ligesom at vandre ud i Forskjellighederne, idet vi bestandig lade Ordet minde os om: *at al god Gave* og *al fuldkommen Gave er ovenfra.* Staaer dette nemlig fast, da er Forskjelligheden jo hævet, da en Forskjellighed i Ufuldkommenhed, hvilken er den, der bliver tilbage for Menneskenes Gaver, ikkun kan være en forsvindende, da lyder bestandig tilsidst det apostoliske Ord som et guddommeligt Omqvæd, der er istand til at fuldende enhver Forskjellighed i Ligheden for Gud.

Det apostoliske Ord fordrer da, at Den, der kan give, ydmyger sig og sin Gave under Ordet. Er han ikke sindet at ville give, da har dette Ord ingen Betydning for ham. Ruger han som en Drage over sine jordiske Skatte, eller har han den hykkelske Forklaring til Rede, at det, hvormed han kunde hjælpe, allerede er bortgivet, »er en Gave«, puger han som en Gjerrig med Aandens Goder misundelig paa dem – ja hvad hjalp det vel ham, at Ordet vilde lære at bortgive dem rettelig, han behøvede jo ingen saadan Veiledning. Ham kan Ordet ikke hjælpe, det Ord, der formaaede at hjælpe den Elendigste.

Men naar Du da er villig til at give, da seer Ordet efter, om denne Din Villighed betyder, at Du eren glad Giver, der er Gud velbehagelig. Dersom derimod Din Villighed ikke betyder Glæde, udøs da kun Dine rige Gaver, bortslæng de Rigdomme, der kjede og trætte Din Sjel, hvis Værd kun er Dig en Plage, forvandl, hvis det var muligt, Jordens Skikkelse, afhjælp al Nød, saa Du selv er den Eneste, der tigger – O! al god og al

fuldkommen Gave kommer dog ned herovenfra, og saaledes behøver Forsynet ikke just Dine Skatte og Dine Goder, thi det haver altid 12 Legioner Engle færdige til at tjene Menneskene, og hvis det behøvede netop Dine Eiendomme, saa kunde det jo tage dem fra Dig, som det gav Dig dem. Men Du lærte en anden Viisdom, at der ingen god Gave er til hverken histoppe eller hernede, og forsaavidt kunde Du gjerne beholde Alt eller bortgive Alt, Ligheden for Gud opnaaede eller frembragte Du dog ikke. – Eller hvis det var uretfærdigt Gods, og Din Haand besmittet, hvad var da Gaven andet end en Bespottelse over Gud, hvorledes skulde Du kunne fatte, at den gode Gave er ovenfra, Du, som end ikke forstod at give Enhver Sit.

Naar Du da er villig til at give, da vogter Ordet paa, at Du ikke er tilbøielig til at tage igjen, at Ligheden for Gud maa tilveiebringes, ikke den Lighed, der opnaaes, naar de Lige søge hinanden, og den Rige gjør Gjestebud for den Rige, at han atter maa indbyde ham, og den Mægtige understøtter den Mægtige. Du var villig til at give og hjælpe den Trængende, som Intet havde at give igjen; og dog fordrede Du Noget af ham: hans Ærbødighed, hans Beundring, hans Underkastelse – hans Sjel. Hvor Meget er vel det Lidet, Du eier, selv om Du var den Rigeste, selv om Dit Navn skulde fortrænge Navnet paa hiin Mand, der gjennem Aarhundreder blev nævnet som den Rigeste og efter hvem den Rigeste blev nævnet! Hvor høit var vel det Bjerg, man kunde bestige, uden at Øiet opdagede Noget, som ikke var Din Eiendom? Har Du glemt, at der var Den, der kunde bestige det høieste Bjerg, hvis Spidse naaede op i Skyerne, kunde vise ud over Jordens Riger og Lande og sige til den Hungrende: »alt dette vil jeg give Dig, naar Du vil falde ned og tilbede mig.« Har Du glemt, at denne var Fristeren? Vilde Du virkelig saaledes gjøre vel imod et andet Menneske, at Du gjorde ilde imod ham; vilde Du være hans Velgjører saaledes, at Du blev hans Sjels Fiende? Hvor Meget behøver vel et Menneske for at leve, da hans Liv jo ikke bestaaer i Mad og Drikke? Du, der vil ængste den Trængende i Underkastelse, frygter Du ikke for, at han med et eneste Ord skal tage Glandsen fra al Din Herlighed og gjøre Dit Sølv og Guld til en falsk Mønt, som Ingen vil modtage? Vilde Du saaledes forraade Din Næste med et Kys, dræbe hans Sjel, idet Du frelste hans Legeme? O! al god og al fuldkommen Gave er dog ovenfra, og Jordens Skatte have som saadanne ingen Forjættelser, ingen fortrinlig Berettigelse til at kaldes saa. Hvis Du da kan give, da glem aldrig for Din egen, aldrig for den Andens Skyld, at det er ovenfra, at ikke Du, der vilde være hans Velgjører og kunde være det, snarere skal trænge til ham, trænge til at han vægrer sig ved at modtage, trænge til, at han lader Dig lære, at I ikke passe for hinanden, at han ikke er ligesaa nedrig som Du er hovmodig, at Du ikke formaaer at fordærve hans Sjel, om Du end kan lade hans Legeme lide. Driv ikke Aager med Dit Gods, gjør ikke som Den, der veed at lade sin Gave blive sig end mere frugtbringende efter at han haver bortgivet den, gjør ikke det endnu forfærdeligere, som Du, som den ganske Verden ikke kan erstatte, at han tog Skade paa sin Sjel. Giv Din Gave, vogt paa den, og hvis Du end ikke selv forskylder det, hvis Du dog mærker, at den Trængende føres i Fristelse, da lad Formaningen følge, Anviisningen til Gud, eller lad hellere reent være at give ham, glem ikke over al den Velgjørenhedens Vidtløftighed, ved hvilken Din Rigdom tillader Dig at glædes, at det er bedre og saligere og uendeligt vigtigere at frelse en Sjel. Naar denne Forestilling bliver levende i Din Sjel, da skal den i Frygt og Bæven ydmyge Dig og Din Gave under det apostoliske Ord, saa Din Gave bliver i Dine Øine ringe nok, og *Du selv dog ringere end Gaven.* – Eller Du er vistnok villig til at give, men Du behøver en lang Overveielse, at Gaven kan vise sig ret som vel betænkt ved Din Klogskab. O! der er mangen Overveielse, der vel gjør et Menneske klogere og beviser hans Klogskab, men ikke gjør ham bedre eller Gud velbehageligere. Al den Betænkelighed, som den venstre Haand udfinder, naar den høire beraadfører sig med den, er ikke af det Gode, er tilstrækkelig bekjendt, og selv om Du opdagede en ny, det var en saare tvivlsom Ære. Og hvorfor bliver i Almindelighed Overveielsen, der følger efter en saadan Velgjerning, igjen saa lang, uden fordi den har Lønnen borte og derfor maa nøies med Overveielsen? Naar Du derimod betænker, at al god Gave er ovenfra, da skal den Høire, som Du udrakte til at give, hurtigt skjule sig, og den Venstre aldrig faae Noget at vide; da skal Du i Løndom glæde Dig, som en Velgjører tør det, glæde Dig ligesom han, der modtog Gaven, og begge To glæde Eder over det Samme, at Gaven kom ovenfra; thi det var jo en usynlig Haand, der gav den – dette var Din Haand; og der er en usynlig Haand, det er Din Overbeviisning, der vil i Sandhed gjøre den til en god Gave – det er Guds Haand. – Eller Du er villig til at give, Du lægger ligesom Gaven til Side til den Trængende, men Du lader ham vente paa den. Min Ven! »En Forventning, som længe forhales, krænker Hjertet, men den opfyldte Attraa er et Livsens Træ« (Ordspr. 13, 12), Hvad vilde Du ogsaa give den Anden at forstaae ved Din Adfærd uden at det var Dig, han maatte vente paa? Mon det var saa herlig en Oplysning, at Du skulde ønske ham at forstaae den, skulde Forstaaelsen ikke lettelig skade ham i hans Saligheds Sag? Og hvad gavnede den Dig, gjorde den Dig fuldkomnere? Gud i Himlene veed dog vel bedst, hvad der er det Høieste, et Menneske kan tragte efter og fuldkomme. Men Skriften siger, at der fordres ikke mere af et Menneske, end at han er tro som en Husholder. Men en Husholder er ringere end det Huus og Gods, han forvalter. Du derimod vilde være Herren, vilde altsaa ikke være det Fuldkomne. Du vilde lade den Trængende ved Din Venten forstaae, at Du havde Andet at tage Vare paa, at han maatte give Tid, han, den Ubetydelige maatte vente. O! Gud i Himlene lader ikke en Spurv vente paa sig. Lad derfor den Trængende ikke bede Dig længe, ellers bliver det aabenbart, at Du giver ikke for Guds Skyld, men maaskee for at frikjøbe Dig fra hans Bønner. Var det ikke en Uretfærdighed af Dommeren, at han først vilde øve Retfærdighed for at fritages for Enkens Bønner, var han ikke en uretfærdig Mand, selv da han gjorde Retfærdighed, var det ikke en Uretfærdighed mod Enken, at hun kom til at takke ham for, at han gjorde hans Pligt, som var det en stor Velgjerning? Jo længere Du lader den Trængende bede, desto mere fordyber han sig i jordisk Trang, til han maaskee ikke mere kan hæve sin Sjel op af den end ikke ved Din Gaves Hjælp. Og hvad Du haver at give, det er jo enten ikke en god og en fuldkommen Gave, eller er den det ved Dig, da er

det fordi Du er kun Husholder, altsaa *ringere end Gaven.* – Eller Du var villig til at give, men Din Gave var saa ringe, at Du tøvede med at give. O! al god og al fuldkommen Gave er dog ovenfra, derfor kan Din ringe ligesaa godt være den gode Gave, som den største kan være det. Og Den, der giver rettelig, han lukker sit Øie, saa seer Du jo ikke Gaven, hvor lille den er, førend Du seer aabenbare, hvad Gud gjorde den til, og Du da atter bekjender, at Du er *ringere end Gaven,* hvad Den, der giver, altid er, naar han giver en god Gave, eller gjør Sit, til at den kan vorde det.

Dog det er jo ikke blot udvortes og jordiske Goder, hvormed det ene Menneske kan hjælpe det andet, det er ogsaa med Veiledning og Raad, Trøst og Formaning og Deeltagelse, og her bliver jo tilsyneladende Giveren vigtigere. Maaskee kjøbte Du Din Erfaring dyrere, den Formaning, Du har at tilbyde, erhvervede Du paa Nødens Dag, og aftvang med megen Møie Livets Gjenvordigheder den, saa vil Du heller ikke bortødsle den, ikke spøge med den, men hvad Du suurt har erhvervet, vil Du ogsaa holde i Priis. O! Den, af hvem Du kjøbte den, var jo Livet, og da Du kjøbte den, var det Dig, som Du siger, ikke god, vil Du da nu for en Anden være, hvad Livet var for Dig, at han ogsaa engang skal sige: jeg kjøbte det dyrt og maatte suurt betale det? Dersom Du har en Formaning at tilbyde, da er den jo ikke en Gave, hvis Du ikke kan adskille den fra Dig og Dig selv fra den? Eller skulde Din Formaning maaskee tabe, hvis den, der modtog den, saae, at Du, som vel nu mindre behøvede den, bøiede Dig under den, at den virkede først og fremmest paa Dig selv, som behøvede Du den mest af Alle, at den blev ung og levende i Din Sjel ved Gjentagelsen, som den var det i Erhvervelsens Øieblik, saa Du selv *var ringere end Din Formaning.* Hvis Du da haver en Formaning at give, da opløft ikke Dit Hoved dømmende, slaae ikke Dit Øie op til at efterforske, men bøi Dit Hoved og Dit Øie under Formaningen, at den maa lyde herovenfra lige betydende for Dig og for den Anden. Al god og al fuldkommen Gave er dog ovenfra, og selv om Du havde den bedste Formaning, Du veed dog ikke, om den i en Anden skal hidse hans Sjel til Gjenstridighed eller bevare den i Ydmyghed, om den skal vorde ham til Frelse eller til Fortabelse. – Eller det er Din Deeltagelse, Du har at bortskjænke, og Du er villig dertil, hvis Nogen ret behøver den, men dertil fordres, at han skal være svagere end Du, vise mindre Kraft i Nøden, mindre Freidighed i Trængselen, end hvad Du formaaer, da skal Din Deeltagelse ile til og styrke den Udmattede, opreise den Faldne, – o! al god og al fuldkommen Gave er dog ovenfra, og Den, der offrer sin Gave, see først til, at han ikke haver noget mod sin Broder, saa Deeltagelsen bortskjænkes paa et Vilkaar, der tager Lønnen bort ved at gjøre sig selv betalt. Hvad er det, han behøver, det er Deeltagelsen, ikke Dig, saa være Du da selv *ringere end Din Deeltagelse,* at den maa være herovenfra, høiere end Dig selv, at den maa være Deeltagelse ikke Krænkelse, at den ikke maa være opkommen i Dit Hjerte, men være i det herovenfra. – Eller Du er begavet med Aandens Magt, som sjeldent et Menneske var det, Du veed at gjennemtrænge Sandheden med Din Tanke, Du veed at fængsle Menneskene til den i Dig, saa de med Glæde forblive i denne uopløselige Sammenknytten; men Dig selv kunde Du ikke skaffe til Siden, saa de kunde erkjende Sandheden ved Dig og blive i den uden Dig. Var Du en Saadan? Vi anmasse os ikke at tale til Dig saa lidet som til den Ringeste, vi betænke jo blot, hvad der skeer og hvad der kunde skee. O! al god og al fuldkommen Gave er dog ovenfra, og selv det Viseste, et Menneske haver udgrundet, bliver dog altid tvivlsomt i en Anden, eller han maa selv aldeles paa samme Maade erhverve det. Hvad vandt vel Menneskene, om Du saaledes tillod dem at fortrøste sig til Dig, hvad vandt vel Du, om Du vandt den Tilfredsstillelse, Du søgte? Ak et Menneske kan jo ikke blot besvære sin Sjel med Mad og Drikke, men ogsaa med Verdens Ære og Menneskenes Beundring. Og hvad er Verdens Ære, der opsminkes med sin fagre Gestalt, hvor er den Helligdom, i hvilken den selv helliger sig, at dens Ære maatte være i Sandhed at attraae! Og hvad er Menneskenes Beundring, der bortødsles fuldt saa vel paa den Ugudelige og Ryggesløse, som den offres den Retfærdige! Ja selv om den traf den Rette, hvor uforstandig og daarlig er da ikke ofte denne Beundring. De ville ligesom ikke bekymre sig om sig selv, men kun bekymre sig om at beundre, og derved da volde den Beundrede ny Sorg, hvis han ellers var mere bekymret for deres Vel, end syg efter deres Beundring. Hvis Du derfor havde nogen Sandhed at tilbyde Menneskene, da svæk Virkningen af Dig selv, tilintetgjør Dig, offer Dig, idet Du byder Din Gave, at Menneskene ikke maae gribe Dig istedetfor Gaven, at deres Liv ikke maatte forspildes i et Bedrag, ved at eie Sandheden uden dog at eie den. Hvorledes dette lader sig gjøre, det veed Du jo selv bedst, da Du er den Mægtige. Da er Du vel Giveren, men dog *ringere end Gaven,* og al god og fuldkommen Gave er ovenfra, om den ogsaa kom ved Dig. – Eller Du var saa eenfoldig, at Du af den Grund forblev taus, og den Tanke blev langt borte fra Dig, at noget Ord af Dig skulde kunne veilede eller hjælpe et andet Menneske. O! et eenfoldigt Ord af en Eenfoldig har gjort Vidunder i Verden, har indpræget sig i den Vises Hukommelse, der over al sin Viisdom havde glemt dette Ord, har standset den Mægtige, har afvæbnet Voldsmanden, har rystet den Kloge, har frelst den Fortvivlede. Og skulde det ikke være saaledes, thi Din Gave var jo en god Gave, og *Du selv ringere end Din Gave.*

Det apostoliske Ord henvender sig til Den, hvis ydmyge Lod det blev at maatte modtage, og er som ethvert helligt Ord et Evangelium for den Fattige, en himmelsk Røst, der kalder ad ham, der indgyder Mod til at seire i den forfærdelige Strid, i hvilken man saa at sige strider med sin Ven, eller hvor det dog er saa saare vanskeligt at skjelne Ven fra Fiende, Frimodighed til at opløfte sig i Tak til Gud, ligesaa ofte som Sjelen er i Fare for at fængsles til Jorden ved at vorde et andet Menneskes Skyldner. Eller er dette maaskee Utaknemlighed, vi anprise? Kan da det apostoliske Ord ikke tilveiebringe Ligheden for Gud, eller er det en uretfærdig Lighed, der læres, naar det siger, at al god og fuldkommen Gave er ovenfra, og at altsaa ethvert Menneske, hvad enten han giver eller modtager, væsentlig har at takke Gud; thi kun for det Gode er det jo rigtigt at takke, og det Gode kommer jo kun fra Gud? O! nei Ordet vil visselig ikke afskaffe Taknemligheden,

thi som det er en Skjendsel for Den, der giver, at han selv veed det, at han ikke idetmindste stræber efter at gjøre sig usynlig i enhver Forstand, eller dog veed i høiere Forstand at gjøre sig usynlig, om han end staaer synlig hos, saa er det ogsaa en Skjendsel for Den, der modtager, at han ikke veed og af al Magt stræber at faae at vide, af hvem han modtog. Men i denne Stræben for at den Ene kan finde, hvad den Anden skjuler, ville de begge enes i at finde Gud, og naar han er funden, da er Skjendselen tagen fra dem begge, Skjendselen fra den, der skulde skjule sig, at han blev opdagen; Skjendselen fra den, der skulde opdage, at han ikke opdagede ham. Dersom nemlig Den, der modtager Velgjerningen, ikke gaaer med sin Tak ud for at finde Velgjøreren, da finder han aldrig Gud; thi det er i denne Søgen han finder Gud, ved ikke at finde sin Velgjører, ved at finde ham, som han bør være, og da ved hans Bistand atter finde Gud, ved at finde ham som han ikke burde være, og da i sin Taknemligheds Søgen atter finde Gud. Vil et Menneske tabe den jordiske Taknemlighed af Syne, for eventyrligt med sin Tak at opdage Gud, da vogte han paa sig selv, thi dersom han ikke er villig til at takke den Velgjører, han dog seer, hvorledes skulde han i Sandhed takke Gud, som han ikke seer? Lad kun en Pharisæer fremsætte Sandheden for at gjøre en slet Anvendelse af den, Sandheden bliver dog: at man skal give Gud Æren for hvad man skylder et syndigt Menneske, at Ingen tør ophøie sig saaledes over en Anden, at han gjør det umuligt for denne at komme til at takke Gud, fordi han staaer ham i Veien; at Ingen tør være saa nedrig, saa feig, saa magelig, saa blødagtig, saa fortabt i det Jordiske, at han nøies med at takke et Menneske, fordi han gav ham, hvad han begjerede; men derfor skal det jo ikke negtes, at det i det Aabenbare at ville fornegte sin Velgjører, og i det Skjulte at ville modtage hans Gaver, er som det at skamme sig ved sine Forældre en Afskyelighed baade for Gud og Mennesker, en Vederstyggelighed, der stræber efter at gjøre Gavernes Giver til den eneste Forurettede i Livet. Vi prise hiin Blindfødte i Evangeliet, at den første Brug, han gjorde af sit Syn, var at see om muligt at finde sin Velgjører, vi prise ham, at Verdens Dom ikke formaaede at bringe ham til, hvad den overvandt Peter til, at fornegte sin Velgjører, vi prise ham, at han hellere vilde foragtet blive hos sin Velgjører end hædret maaskee tjene som et Redskab i de Mægtiges Haand; men hvis han nu ikke havde villet gjøre mere, hvis hans Velgjører havde været et syndigt Menneske som En af os, hvis Velgjerningen havde knyttet dem sammen i uopløseligt Venskab, istedetfor, at det Forenende skulde være fælleds Tak til Gud, hvem de gav Æren – havde da ikke det Sidste fordærvet, hvad der var saa skjønt begyndt? Om Christus end tog den Blindfødtes Tilbedelse, var denne dog ikke nærmest for Velgjerningen men Troens, og Forholdet her dog vel af en saadan Natur, at det umuligt kunde friste noget syndigt Menneske til Lighed i Fordring. Velgjerningen selv gjorde Christus saa skjult som muligt; thi da han havde gjort det muligt for ham at faae sit Syn igjen, da sendte han ham bort og sagde: gak, toe Dig i Dammen Siloam. Her fik han sit Syn, men her stod jo Herren ikke hos ham, og saaledes havde han, der var hans Velgjører, vidst at gjøre sig usynlig for ham, og det endskjønt hans Velgjerning bestod i at skjenke ham Synet.

Hvor Forskjelligt det er, hvilket det ene Menneske kan komme til at skylde det andet, have vi jo allerede seet, da Talen var om dem, hvis lykkelige Lod det blev at kunne gjøre vel. Naar Du da er villig til at takke, da vogter Ordet paa Dig, at Du ikke, ved at maatte modtage og ved at ville takke Mennesker, skal tage Skade paa Din Sjel. Maaskee var Du en Ringe i Verden, og Din Plads ved den Riges Dør, Dit Liv en Bekræftelse af den Erfaring, at man kan ogsaa leve af Smuler, og af den Erfaring, at disse stundom henkastes til et Menneske, som var han en Hund. Du modtog den Gave, der henkastedes til Dig, det var tungt at behøve den, ak men Du kunde ikke undvære den, den hjalp Dig kun for et Øieblik, og da skulde Du atter føle ligesaa tungt, hvor tungt det er at maatte modtage. Inden Du atter havde opløftet Dit bøiede Hoved, var han forsvunden Din Velgjører, ikke just fordi han ønskede at være ukjendt og ilede med at skjule sig, men fordi han havde ganske Andet at tage vare paa. Du sendte Din Taksigelse efter ham, den indhentede ham ikke, ikke just fordi han beskæmmet følte sig ringere end sin Gave, men fordi hans Øre ikke agtede derpaa, da den hele Sag var ham ligegyldig og aldeles uden Betydning. Og hvis Din Tak havde naaet ham, da havde han vel sagt: det er neppe værdt at takke for, og dette havde været hans oprigtige Mening, som ogsaa, at Din Taksigelse heller Intet var værdt. O! al god og al fuldkommen Gave kommer dog ned herovenfra. Den Mægtige maa nøies med, at den Ringe tjener ham, men den Ringe ham tjener den Mægtige, og i Din Taksigelse opløftede Du Dig til Gud, at han havde brugt hiin mægtige Mand som et Redskab for at hjælpe Dig. – Eller Dit Vilkaar var blidere, Du havde Dit tarvelige Udkomme, Du levede i nøisom Tilfredshed i Din ydmyge Bolig ved Foden af den Riges Pallads; men ham skyldte Du det, ham skyldte Du det Alt, og den Tjeneste, Du kunde gjøre ham, følte Du selv, var kun et ringe Vederlag; men desto villigere var Du til at takke ham. Stundom saae Du ham hos Dig; men hans Blik forvissede Dig let om, hvor lidet Din Tak havde at betyde, og at han ikke forstod at lade sig betale i denne Mønt, men vidste at gjøre sig betalt paa en anden Maade. Da kunde Du ønske, at Du var en Spurv under Himlen, der dog kun har Gud at takke for sit Udkomme, en Lilie paa Marken, der dog kun har Gud at takke for, at den er herlig paaklædt, at Du kun havde Gud at takke, hvem det er en Glæde over al Maade at takke atter og atter. O! al god og al fuldkommen Gave er dog ovenfra. Agter Velgjøreren ikke Din Tak, da opløft Dig til Gud, fra hvem hans Gave kom, men undlad dog ikke at takke ham, gjør for ham, hvad Du formaaer, hvilket ikke er Lidet, lad ham i Dig ved sit uvisse Mammon have kjøbt sig en Ven, der kan modtage ham i de evige Boliger. – Eller Du kjendte ingen saadan Sorg, Du behøvede ikke at takke noget Menneske for jordisk Guld og Gods, thi det var Dig givet; men Din Sjel havde været omtumlet i Livets Forvirring, Du havde ikke selv kunnet rede Dig ud af Vanskeligheden, i hvilken Du var bestedt, der overvældede Din Tanke og lammede Din Villie. Da havde Du søgt Raad og Bistand hos et andet Menneske, hvis klare Blik snart gjennemskuede Mørket omkring Dig. Nu var Du glad og tilfreds, Dit Liv randt hen stille og roligt, men Du bekjendte i Dit Hjerte og med Din Mund, at

Du skyldte ham det. Men han vilde ikke modtage Din Tak. Naar Du talte til ham derom, da opdagede Du letteligen, at Dit Liv og dets Forvikling vel havde engang beskæftiget hans Hoved, men Du havde ikke beskæftiget ham, og derfor kunde han ikke lade sig takke. Ja Den, hvem Du skyldte alt Dette, var maaskee endog Din Fiende, som netop derfor ikke vilde modtage Takken. O! al god og al fuldkommen Gave er dog ovenfra. Vil et Menneske ophøre at være et Menneske, vil han kun være som en Naturkraft, da kan Du jo vel ikke takke ham, ligesaa lidet som Sømanden kan takke Vinden, naar den fylder hans Seil og han benytter den rettelig, eller Skytten kan takke Strængen, naar den giver Pilen Fart og han rammer Maalet. Saa hild da ikke Din Sjel i jordisk Bekymring, men opløft Dig ved Taksigelsen til Gud. Dog lade Du derfor ikke være at takke Din Velgjører, Din Tak tilhører ham dog, den bevogte Du som betroet Gods, som man gjemmer den Afdødes Gods eller dens, der reiste til fjerne Lande, at han kan modtage det, redeligt forvaltet, hvis han nogensinde ønsker dette. – Eller Du skyldte et andet Menneske, hvad Du ikke kunde glemme, ligesaa lidet som han, Din Indsigt, Din Dannelse, Din Fasthed i Tanken, Din Kraft i Talen. Han betragtede Din Sjel som sin Skyldner, vilde ingen Forsoningsfest lade indtræde, der gav Dig Dig selv tilbage som Din Eiendom. Din Tak vilde han vel modtage, men ikke som den, der indfriede Dit Liv af hans Skyld. O intet Menneske kan dog give, hvad ikke ham selv blev givet, og det Høieste, et Menneske kan give et andet, er jo dog Livet, og selv dette lærer Faderen Barnet at takke Gud for, som gav det, og som atter er den, der tager det. Al god og al fuldkommen Gave er ovenfra, og vel er Discipelen ikke over Mesteren, men hvis Mesteren elsker ham, da ønsker han, at han maatte være som han selv er det.

»Det er saligere at give end at modtage« det Ord udtrykker Forskjellen, som den er i Jordlivet, ikke speilende sig i eller laanende sit Udtryk fra menneskelige Lidenskaber, at det er bedre, lykkeligere, herligere, ønskeligere at kunne give end at maatte modtage; men Ordet betegner Forskjellen, som denne er i det kjerlige Hjerte. Thi den, der siger, at det er bedre, eller lykkeligere, eller herligere eller ønskeligere, han siger jo ikke hvad Brug han vil gjøre af denne Magt, der forundtes ham, han vidner heller ei om, hvad han haver fornummet ved at bruge den rettelig. Den derimod, der veed, at det er saligere at give end at modtage, han haver fattet Livets Forskjellighed, men ogsaa for sin Deel forsonet den ved at give med Glæde og ved at have sin Salighed i at give. Dog bliver Forskjellen tilbage, hvis ikke Den, der maa modtage, fornemmer en lignende Salighed. Skulde han ikke det? Skulde Den, der blev forsøgt i en vanskeligere Strid, ikke have en lignende Løn, og det er dog i Sandhed større at modtage end at give, det vil sige, hvis begge Dele skee paa den rette Maade. Saa lader os da nu betragte det apostoliske Ord for at see, om dette ikke udtrykker Ligheden. Den, der giver, tilstaaer, at han *er ringere end Gaven;* thi det var jo denne Bekjendelse, som det apostoliske Ord med Glæde modtog af den Enkelte som frivillig eller afnødte ham som ufrivillig. Den, der modtager, han bekjender, at *han er ringere end Gaven;* thi det var denne Tilstaaelse, som Ordet gjorde til Betingelse for at opløfte ham, og denne Tilstaaelse lyder jo ogsaa ofte i Verden i al sin Ydmyghed. Men naar Den, der giver, er ringere end Gaven, og Den, der modtager, er ringere end Gaven, saa er jo Ligheden tilveiebragt, Ligheden nemlig i Ringhed, Lighed i Ringhed overfor Gaven, fordi Gaven er ovenfra, og derfor ikke egentlig tilhører eller ligemeget tilhører begge, det vil sige den tilhører Gud. Ufuldkommenheden laa da ikke i, at den Trængende modtog Gaven, men i at den Rige besad, hvilken Ufuldkommenhed han hævede derved, at han bortskjenkede Gaven; nu tilveiebragtes Ligheden, ikke derved, at den Trængende besad Gaven, men derved, at Gaven ikke mere tilhørte den Rige som Eiendom, thi han havde jo skjenket den Trængende den; og heller ikke tilhørte den Trængende som Eiendom, thi han havde jo modtaget den som Gave. Naar den Rige takker Gud for Gaven, og for at der forundtes ham Leilighed til skjønt at bortgive den, saa takker han jo for Gaven og for den Fattige; naar den Fattige takker Giveren for Gaven og Gud for Giveren, saa takker han jo ogsaa Gud for Gaven; altsaa er Ligheden tilstede i Taksigelsen til Gud, Ligheden overfor Gaven i Taksigelsen. Dette er uden Vanskelighed og let at fatte; forsaavidt Vanskeligheden stundom frister et Menneske, da er det fordi de jordiske Gaver, paa hvilke vi destoværre nærmest tænke, naar vi minde om Forskjellen mellem at kunne give og at maatte modtage, i sig ere saa ufuldkomne, og derfor have denne Ufuldkommenhedens Magt til at gjøre Forskjel. Jo fuldkomnere Gaven derimod er, desto tydeligere og uomtvisteligere viser ogsaa strax Ligheden sig. Men det er jo den gode og fuldkomne Gave, om hvilken vi sige, at den er ovenfra, men den eneste gode og fuldkomne Gave, et Menneske kan give, er Kjerlighed, og om den have jo alle Mennesker til alle Tider bekjendt, at den haver sit Hjem i Himlen og kommer ned herovenfra. Vil et Menneske ikke modtage Kjerligheden som en Gave, da see han til, hvad han faaer, men modtager han den som en Gave, da ere Giveren og Modtageren ikke til at adskille i Gaven, begge gjort væsentligen og fuldelig lige overfor Gaven, saaledes, at kun den jordiske Forstand i sin Ufuldkommenhed kan tvetyde, hvad der betyder eet og det Samme. Og jo mere et Menneske afvænner sin Sjel fra at forstaae det Ufuldkomne til at fatte det Fuldkomne, desto mere vil han tilegne sig den Forklaring af Livet, der trøster medens det er Dag, og som bliver hos ham, naar Natten kommer, naar han ligger glemt i sin Grav, og selv har glemt hvad Møl og Rust har fortæret, og menneskelig Kløgt udfundet, og dog skal have en Tanke, der kan udfylde ham den lange Tid, der ikke vil vide af den Forskjellighed, med hvilken han bekymredes, men kun om den Lighed, der er ovenfra, den Lighed i Kjerlighed, som bliver og som er det eneste Blivende, den Lighed, der ikke tillader noget Menneske at være det andets Skyldner, uden, som Paulus siger, i dette Ene at elske hverandre.

# At erhverve sin Sjel i Taalmodighed

I Eders Taalmodighed erhverver Eders Sjele.

Luc. XXI, 19

Den rige Fugl kommer susende, kommer brusende; den fattige Fugl – og Taalmodighed er en fattig Fugl, der ikke kommer med udvortes Miner og Gebærder, men som en sagte Luftning og en stille Aands uforkrænkelige Væsen. Og Taalmodighed er en fattig Kunst og dog er den saare lang. Hvo lærte den ret af Livet, hvo havde Taalmodighed dertil? Hvo lærte et andet Menneske den paa den rette Maade, ak, der var maaskee Den, der lærte en Anden Taalmodighed saa saare godt, derved at han selv var saare utaalmodig! Hvo talte retteligen om den, at han ikke forrasker sig i Udtrykkets Utaalmodighed og i Vendingens Skyndsomhed? Hvo hørte Talen om den paa rette Maade, at han ikke forstod Talen og nu utaalmodigen fordrede en ny Tale, og saaledes vel fattede Taalmodigheden og Talen derom, men ikke fattede, at saaledes var den ikke at forstaae!

At erhverve sin Sjel i Taalmodighed, er dette Ord, som altid vel kom ubeleiligt, ikke istand til paa eengang at dræbe enhver dristig Forventning, der længes efter navnkundig Idræt, efter begeistret Daad, efter Kamp og Strid, hvor Lønnen vel er uvis, men ogsaa herlig; er dette Ord ikke for den Ældre, hvad en Faders Stemme er for Barnet, naar den kalder ham fra den larmende Leeg, hvor han var Konge og Keiser, til den stille Taalmodigheds Gjerning, ja, er det ikke endnu mere ængstende, da det vil udstrække sig over hele Livet, og ikke saaledes lade sig spøge med, som var det kun stundom Alvor. Dersom dog Den, der haver sagt det, vidste hvad der gavner et Menneske, dersom han, hvilket jo er Tilfældet, har sagt det, idet han ved samme Leilighed mindede om, at Ødelæggelsens Vederstyggelighed skulde med sin Hvirvel oprøre Livet fra dybeste Grund, og altsaa netop give Anledning til store Bedrifter og navnkundig Daad, saa lader os, naar vi mene at forvisses om, at Ordet ikke gavner ja sammenkrymper Sjelen, have idetmindste Taalmodighed til at troe, at Feilen ligger deri, at vi ikke rettelig forstaae Ordet, og at det er vor Feil, at Det synes saa smaaligt, hvad Ordet gjør, at det istedetfor at give ethvert Menneske sin Sjel og den ganske Verden som Bytte for dens Higen og Stræben, fratager ham den ganske Verden og dens Herlighed, som den han aldrig skal gribe, ja fratager ham endogsaa hans Sjel, for at lade ham erhverve den i Taalmodighed.

Saa lader os da idetmindste have Taalmodighed til at troe Ordet; Taalmodighed til ikke at udsætte Overveielsen til en beleiligere Tid, til ikke, selv manglende denne Egenskab, at bede Ordet have Taalmodighed; Taalmodighed til at adskille for atter at forene, hvad der er uadskilleligt forenet.

»*At erhverve sin Sjel*.« Eier da et Menneske ikke sin Sjel, og kan dette være den sande Anviisning til Salighed, der istedetfor at lære et Menneske ved sin Sjel at erhverve den ganske Verden, lærer ham at benytte sit Liv til at erhverve sin Sjel? Et Menneske fødes nøgen og bringer Intet med sig ind i Verden, og hvad enten Betingelserne for Livet staae som venlige Skikkelser, der have Alt i Beredskab, eller han selv møisommelig maa opdage dem, saa maa dog ethvert Menneske paa en eller anden Maade erhverve Betingelserne for sit Liv. Om denne Betragtning end gjorde en Enkelt utaalmodig og derved uduelig til Alt, saa vide dog de bedre Mennesker at fatte dette, og at fatte sig deri, at Livet maa erhverves og at det maa erhverves i Taalmodighed, hvortil de formane sig selv og Andre, fordi Taalmodighed er en Sjelens Styrke, der er ethvert Menneske fornøden til at opnaae sit Ønske i Livet. At Vandringsmanden, der gaaer til sit fjerne Maal, ikke forhaster sig i Begyndelsen, men hver Gang det lakker ad Aften, taalmodigen udhviler sig, at han den følgende Dag kan fortsætte Vandringen – at Den, der bærer en tung Byrde, ikke forløfter sig i Begyndelsen, men stundom sætter Byrden ned og sig selv ved Byrdens Side, til han faaer ny Kraft til at bære den – at Den, der dyrker sin Jord taalmodigen, venter paa sildig Regn og tidlig Regn til Høsten kommer – at Den, der erhverver sit Udkomme ved at kjøbslaae, sidder hos sine Vare og venter taalmodigen, til Kjøberen kommer og til han kommer med Betalingen – at Den, der udspænder sit Net efter Fuglen, venter Dagen igjennem til Aftenstunden, og da sidder taalmodigen ved sit Net uden Bevægelse til Fuglen kommer – at Den, der henter sin Føde fra Havsens Bund, sidder med sin Snoer taalmodigen den lange Dag – at den Moder, der vil erhverve sig Glæde af sit Barn, ikke begjerer, at det skal hurtigen opvoxe, men venter taalmodigen i søvnløse Nætter og bekymrede Dage – at Den, der vil vinde Menneskenes Gunst, arbeider aarle og silde og forspilder sig den ikke ved Utaalmodighed; at Den, der vil tale til Menneskene, om hvad der synes dem ligegyldigt, ikke forrasker sig i Begyndelsen og siden aflader, men vedbliver at tale og venter taalmodigen – dette forstaae Menneskene: at det nu engang er saa, og de finde sig deri; at det er godt og gavnligt, at det er saa, og de lade sig danne derved, og de give i deres Betragtning af Livet denne Adfærd Fortrinet for den vilde, ustyrlige Opblussen, der Intet udretter, men kun afstedkommer Forvirring og Skade. Betingelsen, om hvilken de tale, er udenfor Mennesket, og Betingelsen for, at han ved den naaer Ønsket, er Taalmodighed, saaledes, at han ikke egentlig vinder Taalmodigheden, men vinder det Attraaede. Saaledes er der saare mange og saare forskjellige Betingelser, men er da Sjelen saaledes en Betingelse? Saa er det da for Lidet sagt, at sige, Mennesket kommer nøgen til Verden, og eier Intet i Verden, naar han end ikke eier sin

egen Sjel? Var den foregaaende Betragtning istand til at gjøre en Enkelt utaalmodig og uduelig til at leve, ja hvorledes skulde denne Betragtning ikke ligesom fra Grunden af gjøre Enhver utaalmodig? hvad er der saa at leve for, naar man i sit hele Liv skal erhverve den Forudsætning, der i sin dybeste Grund er Livets Forudsætning, ja hvad vil dette sige? – Saavidt hjalp da Taalmodigheden os, at det Ord, der i sin Korthed syntes saa afskrækkende, saa ubetydeligt, neppe værdt at agte paa, nu i sin Korthed viser sig saa betydningsfuldt, at det snarere frister paa en anden Maade, som var det uudgrundeligt. Og er det ikke ængstende at betræde denne Vei, hvor man vel strax og hvert Øieblik seer Maalet, men aldrig seer det naaet, ikke som Vandreren dog kommer til Maalet, ikke som Den, der bærer Byrden, vinder hen til Bestemmelsen; hvor man aldrig saa at sige kommer af Stedet, ikke som Vandreren nu seer en Omgivelse, nu en anden, ikke som Den, der bærer Byrden, nu taber et Stykke af Syne, nu et andet; hvor man ingen Forandring seer, ikke som Den, der kjøbslaaer, snart seer et Menneske, snart et andet, ikke som Den, der fanger efter Fugle og Fiske, snart seer een fangen, snart en anden, men bestandig kun seer sig selv; hvor man ikke som Den, der vil vinde Menneskenes Gunst, snart hører Jublen, snart Mishaget, snart mange Stemmer, snart enkelte, men kun hører en eneste Stemme, for hvis Sandhed man næsten skjelver, fordi det er, som hvis man eengang hørte den, undslap man den aldrig mere, hverken i Tid eller Evighed; hvor man, saa at sige, aldrig erhverver Noget: ikke at naae Maalet, ikke at aflægge Byrden, ikke den rige Høst, ikke Rigdom, ikke en herlig Fangst, ikke Barnets Lykke, ikke Menneskenes Gunst, ikke at have gavnet Andre, men kun erhverver sig selv, en Belønning, der er saa liden, at selv det lidet Barn, der døer i Fødselens Øieblik, eier tilsyneladende det Samme; hvor man Intet vinder, der kan indbyde Menneskene til glad Deeltagelse, fordi man kun vinder sig selv, det er: vorder bedraget, som Kjøbmanden jo var det, hvis der Ingen kom i hans Bod den ganske Dag, og man da vilde sige til ham, nu haver Du lært Taalmodighed, eller som Fiskeren, der havde fisket den ganske Dag og Intet faaet. Eller vilde en saadan Omvæltning i Tanke og Tale ikke være end besynderligere end det Besynderlige, at Livet forandrer sig saaledes for et Menneske, at det Haandgribelige, der var ham det Visseste af Alt, bliver det Tvivlsomme, og det Aandelige, der skuffede ham ved sin Fjernhed, bliver det Visseste, uendelig vissere end det Haandgribelige?

Dog dersom et Menneske eier sin Sjel, saa behøver han jo ikke at erhverve den, og dersom han ikke eier den, hvorledes kan han da erhverve den, da Sjelen selv jo bliver den sidste Betingelse, der forudsættes ved enhver Erhverven, altsaa og ved at erhverve Sjelen. Skulde der da gives en saadan Eien, der netop betegner Betingelsen af at kunne erhverve den samme Eien? I udvortes Forstand gives der ingen saadan Eien. Thi Den, der eier det Udvortes, han behøver ikke at erhverve det, ja han kan end ikke gjøre det. Han kan bortgive det, han eier, og da see, om det vil lykkes ham at erhverve netop det Samme igjen, han kan benytte det, han eier, til at erhverve noget Nyt, men han kan ikke paa samme Tid eie og erhverve det Samme. Skal der være Tale om en saadan Eien, da maa den findes i det Indvortes. Findes den ikke i det Udvortes som saadant, findes den eiheller i det Timelige som saadant; thi egentlig var det nærmere bestemmet Timeligheden, der gjorde det umuligt at eie og erhverve det Udvortes paa eengang, fordi det, der er i Øieblikket, enten er eller ikke er, og er det, saa erhverves det ikke, og erhverves det, saa er det ikke. En Selvmodsigelse, som det vilde være, at udsige begge Dele, fatter Timeligheden hverken som Gaade eller som Opløsning paa Gaaden. I det Evige ligger heller ingen saadan Selvmodsigelse, dog ikke fordi det som det Timelige enten er eller ikke er; men fordi det er. Det Evige er ikke enten et Eiet eller et Erhvervet, men er kun et Eiet, der ligesaa lidet kan erhverves som tabes. I det Indvortes maa da denne Selvmodsigelse være at søge, hvis ellers nogetsteds, men det Indvortes er jo netop i sit almindeligste Udtryk: Sjelen. I Sjelen maae vi da søge, hvad vi i Anledning af det Ord: at erhverve sin Sjel, gik ud for at finde. Sjelen er da Modsigelsen af det Timelige og det Evige, og derfor kan her det Samme eies og det Samme erhverves og paa samme Tid. Ja hvad mere er, er Sjelen denne Modsigelse, kan den kun eies saaledes, at den erhverves, og erhverves saaledes, at den eies. Den samme Modsigelse kan ogsaa udtrykkes paa en anden Maade. Den, som kommer nøgen til Verden, eier Intet, men den, der kommer til Verden i sin Sjels Nøgenhed, han eier dog sin Sjel, det er som den, der skal erhverves, har den ikke uden for sig som noget Nyt, der skal eies. Hvis det ikke var saa, hvis ikke den tilsyneladende tomme Tanke, eller dette Udtryk for Tomhed: Sjelens Nøgenhed endnu var Sjelen, saa lod den sig ikke eie og ikke erhverve anderledes end det Udvortes eies og erhverves, hvor begge Dele dog i dybere Forstand er en Skuffelse, fordi det, der erhverves, kan tabes, da det ikke eiedes, og det, der eiedes, kan tabes, da det ikke erhvervedes. Derimod er det, der betrygger mod, at Sjelens Besiddelse skulde være en Skuffelse, netop dens Erhvervelse, og det, der borger for, at dens Erhvervelse ikke er en Skuffelse, netop det, at den eies iforveien.

Forsaavidt da et Menneske skal erhverve sin Sjel, da eier han den ikke. Hvo er da Den, der eier den; thi forsaavidt den er til, hvilket den jo er, da den skal erhverves, maa den jo tilhøre Nogen, om end saaledes, at den kan erhverves, ikke som det Udvortes erhverves, men saaledes, at Den, der erhverver den, erhverver sin Eiendom. Den, der skal erhverve Verden, antages jo at eie sin Sjel, skulde det ikke ogsaa være omvendt saa, at Den, der skal erhverve sin Sjel, eier den ganske Verden; og som den, der vil erhverve Verden, efterhaanden giver sin Sjel hen til Bytte for Verden, saaledes maa den, der erhverver sin Sjel, have Noget, han giver isteden, og hvad kan dette være andet end Verden? Hvad da Menneskene tragte efter: at eie Verden, det var et Menneske i sit første Øieblik aller nærmest ved, da hans Sjel var fortabt i den, og eiede Verden i sig, som Bølgeslaget eier Havets Uro og dybe Grunden i sig, og ingen anden Hjertebanken kjender end den, der er Havets uendelige. Vel mene Menneskene, at den Eien af Verden, om hvilken de tale, er en ganske anden. Men dette er kun et Bedrag. Thi Verden kan kun eies derved, at den eier mig, og saaledes

eier den igjen Den, der har vundet Verden, da Den, der paa nogen anden Maade eier Verden, eier den som det Tilfældige, som det, der kan formindskes, forøges, tabes, vindes, uden at hans Eiendom væsentlig forandres. Dersom han derimod eier Verden saaledes, at Tabet af den kan formindske hans Eiendom, da eies han af Verden. Eller synes dette spidsfindigt? Mon ikke snarere den blev spidsfindig i Verdens Tjeneste, der ikke kunde eller ikke vilde forstaae det? Mon dette ikke er Verdens List, at den indbilder Mennesket, at hvis han eier den, da betyder dette ikke, at han eies af den; skulde Verden være mindre klog end han, skulde den tilbyde sig til et Menneske, som den jo gjør, uden at vide, at den vandt mest, naar et Menneske vandt den? Det Ufuldkomne kan ikke eies af et Menneske som hans eneste Eiendom, uden at dette skeer saaledes, at han eies deraf, thi naar et Menneske blot vil være udvortes, verdslig, timelig, da er Verden og Timeligheden ubetinget mægtigere end han. Eie det kan derfor kun et Menneske i Sandhed derved, at han opgiver det, hvilket jo betegner, at han ikke eier det, om han end eier det. Det Fuldkomne kan et Menneske eie, idet han tillige eier sig selv, uden at hans Eien deraf er en Opgiven, da den tvertimod er en Fordyben i det.

I første Øieblik er da et Menneske der, hvorhen Menneskene senere hige som til det Herlige; han er fortabt i Verdenslivet, han eier Verden, det vil sige han eies af den. Men i samme Øieblik er han forskjellig fra den hele Verden, og han fornemmer en Modstræben, der ikke følger Verdenslivets Bevægelser. Vil han nu erhverve Verden, da maa han overvinde denne Uro, indtil han atter forsvinder som Bølgeslaget i Verdenslivet, da haver han vundet Verden. Vil han derimod erhverve sin Sjel, da maa han lade denne Modstræben blive tydeligere og tydeligere og deri erhverve sin Sjel; thi hans Sjel var netop denne Forskjellighed: den var Verdenslivets Uendelighed i sin Forskjellighed fra sig selv.

Forsaavidt han da erhverver sin Sjel, eier Verden den. Men Verden eier den ikke med Rette, da den er hans Eiendom. Denne Modsigelse udtrykker Verden i sin Falskhed saaledes, at han eier Verden. Hans Erhverven er da en lovlig Erhverven, forsaavidt han erhverver sin Eiendom. Men hvis Eiendom er da hans Sjel? Den er ikke Verdens, thi en ulovlig Eiendom er ingen: den er ikke hans, thi han skal jo erhverve den. Altsaa maa der endnu være en Eier. Denne Eier maa eie hans Sjel som retfærdigt Gods, men maa dog ikke eie den anderledes, end at han selv kan erhverve den som sin lovlige Eiendom. Denne Eier kan derfor ingen Anden være end det evige Væsen, end Gud selv. Her viser den samme Selvmodsigelse sig som den mellem at eie og erhverve det Samme i det samme Øieblik. Det lod sig ikke gjøre med det Udvortes og Timelige. Saaledes lader heller intet Udvortes og Timeligt sig eie af Flere paa eengang; men eies bestandig kun af Een. Vil man sige, at Verden eier det, saa eies det ikke af nogen Anden; vil et Menneske mene, at han eier det, da eies han af det; eier han det virkeligt, da eier han det som noget Opgivet, og eier det altsaa ikke, og dog eier Verden det heller ikke, saaledes, at det Udvortes og Timelige først er blevet hvad det skal være, naar der slet Ingen eier det, eller naar det er blevet ligegyldigt. Det Evige kan heller ikke eies af Flere; thi det kan kun eies af Een, af samme Grund som den, at det ikke baade kan eies og erhverves.

Hvad Menneskene daarligt og utaalmodigen hige efter som det Høieste, uden ret at vide, hvad de ville, hvad der indgyder Forfærdelse, naar man bliver Vidne til, at det er lykkedes et Menneske: at vinde Verden og at have vundet den, det er det, hvormed Mennesket begynder og saa langt fra at være Maalet, at det er det, han skal forlade. Hans Sjel er en Selvmodsigelse mellem det Udvortes og det Indvortes, det Timelige og det Evige. Den er en Selvmodsigelse, thi det, hvorved den er hvad den er, er netop, at den i sig vil udtrykke Modsigelsen. Hans Sjel er derfor i Modsigelse og er Selvmodsigelse. Dersom den ikke var i Modsigelse, var den fortabt i Verdenslivet, dersom den ikke var Selvmodsigelse, var Bevægelsen umulig. Den skal paa eengang eies og erhverves, den tilhører Verden som ulovlig Eiendom, den tilhører Gud som sand Eiendom, den tilhører ham selv som Eiendom, det er som den Eiendom, der skal erhverves. Han erhverver da altsaa, hvis han virkelig erhverver, *sin Sjel fra Verden, af Gud, ved sig selv.*

Saa var det da en Daarlighed og en Utaalmodighed at ville erhverve Verden, en Stræben efter at vorde det Ufuldkomne, man allerede var, en fortvivlet Tragten efter at forsikkre sig, hvad man allerede var, saaledes at det blev vanskeligere og vanskeligere nogensinde at frelses ud deraf. Saa var da det at erhverve sin Sjel en Opgave, der forkyndte Strid med hele Verden, idet den begyndte med at lade et Menneske være ved hin jordiske Higens Maal, eie den ganske Verden for at bortgive den, en Strid, der bragte et Menneske i det inderligste Forhold til Gud, en Strid, der lovede ham sig selv i evig Forstaaelse med Gud, lovede ham Erhvervelsen, ikke af det Udvortes, hvilket ikke væsentlig kan eies af Nogen, og paa Grund af denne Ufuldkommenhed og tiltrods for den gjør Enhver, der kommer til egentlig at eie det, paa en eller anden Maade til Skyldner, men Erhvervelsen af det, der væsentlig kan eies, der ikke tilhører nogen anden Sjel i Verden, der ikke ved at erhverves gjør ham til Skyldner ikke til Lykken eller Skjebnen eller Tilfældet eller Menneskene eller Venner eller Fiender eller Verden, da han tvertimod i denne Erhverven udfrier sig af sin Gjeld til Verden ved at give Verden hvad Verdens er, og kun bliver Guds Skyldner, hvilket ikke er at være Skyldner, da Gud er den ene Gode og giver Muligheden selv af at blive hans Skyldner. Skulde der være Nogen utaalmodig nok til ikke at ville fatte denne Herlighed, om han endnu ikke havde Taalmodighed til at erhverve?

»*I Taalmodighed.*« Ordet siger ikke ved eller formedelst Taalmodighed, men »i« Taalmodighed, og antyder herved, at Betingelsen staaer i et særligt Forhold til det Betingede. Vel behøvede Kjøbmanden ogsaa Taalmodighed og Fiskeren, men behøvede tillige adskilligt Andet, behøvede Indsigt og Erfaring, Vare og Redskaber. Vil han uden dette eller uden at forstaae sig derpaa, sidde i Taalmodighed og vente, vil han

mene, at det, at forstaae sig paa Taalmodighed, var tilstrækkeligt for at erhverve sit Udkomme og sin Fangst, saa vil han jo snart finde sig bedraget. Hvis Den derimod, der vil erhverve sin Sjel, ikke vil forstaae, at naar han vandt Taalmodighed, han da vandt, hvad han behøvede, hvad der var mere værd end al anden Vinding, saa vil han aldrig komme til at erhverve den. Det viser sig allerede her, hvor betrygget denne Erhvervelse er, fordi den er i dyb Forstand saa underfundig, at den vinder, jo mere Verden bedrager. I denne Erhverven er nemlig Betingelsen tillige Gjenstanden, og afhænger ikke af noget Udvortes. Derfor bliver Betingelsen, naar den har tjent til Erhvervelsen, som det Erhvervede, ikke som naar Kjøbmanden har solgt sine Vare og Fiskeren fanget sin Fisk, han da lægger Taalmodigheden fra sig ligesom Redskaberne for at glæde sig ved det Erhvervede.

I det Udvortes er Taalmodighed noget Tredie, der kommer til, og menneskelig talt var det jo bedre, om den ikke behøvedes; somme Dage behøves den mere, somme mindre, alt eftersom Lykken er, hvis Skyldner han bliver, selv om han erhvervede nok saa lidet, thi kun naar han vil erhverve Taalmodigheden, da bliver han Ingens Skyldner. Om Menneskene derfor end i det udvortes Liv anprise Taalmodigheden, saa er og bliver den dog en Byrde. Saaledes tager Vandringsmanden en Stav i sin Haand. Han negter ikke, at den er en Tyngde, og at han forsaavidt har mere at bære paa end ellers, men han beregner, at Staven vil understøtte ham paa Vandringen saa meget, at Vindingen bliver større, og hans Gang lettet. Dersom Een kunde overbevise ham om, at det ikke var saa, da vilde han ikke tage en Stav med sig, ligesom han nu lægger den fra sig ved Maalet. Dersom det gjaldt ogsaa for Den, der vil erhverve sin Sjel, at Betingelsen kan falde bort for det Betingede, da var Ingen saaledes bedragen som han; thi Betingelsen var netop den Eien af Sjelen, der gjorde Sjelens Erhvervelse mulig; hvis det altsaa var muligt, at han, idet han havde erhvervet sin Sjel, kunde tabe Betingelsen, saa havde han ogsaa tabt det Erhvervede.

I det Udvortes er Taalmodighed en Betingelse, der anprises, da nu Verden eengang er saaledes, og da Erfaringen har lært, at den i Betragtning heraf er fornøden. Med fuld Sikkerhed som det ene Fornødne lader den sig ikke anbefale i det Udvortes; thi maaskee skulde Utaalmodighed stundom gavne mere og fremskynde Erhvervelsen af det Attraaede. Da nemlig det Udvortes som Gode er tvivlsomt, kan enhver Betingelse for dets Erhvervelse ogsaa kun være en tvivlsom, og dette er den yderlige Efterfølge af Ufuldkommenheden, at der gives ingen Sikkerhed, der med fuld Sikkerhed kan forsikkre den. Det Fuldkomne derimod kan med fuld Sikkerhed erhverves, fordi det kun erhverves ved at vorde indenfor sin egen Forudsætning. Maaskee var der den Kjøbmand, der ved sine utaalmodige Planer hurtig berigede sig, medens en anden ventede forgjeves med Taalmodighed; thi den daarlige Sæd voxer ogsaa i Utaalmodighed; men den gode Sæd voxer kun i Taalmodighed. Dog deri voxer den ogsaa, denne Sikkerhed kan ingen Tvivl eller Erfaring naae. »Den voxer i Taalmodighed.« I dette Ord er atter Betingelsen og det Betingede uadskillelige, og Ordet selv antyder Dobbeltheden og Eenheden. Den, der voxer i Taalmodighed, han voxer jo og forfremmes; hvad er det da i ham der voxer? det er Taalmodighed; Taalmodigheden i ham voxer altsaa, og hvorved voxer den? ved Taalmodighed. Naar Den, der erhverver sig selv, blot er taalmodig, saa voxer han nok i Taalmodighed. Den ene Gang betyder Ordet det, hvori et Menneske voxer, som hvis man vilde sige, han voxer i Yndest, i Rigdom, den anden Gang betyder det det, hvorved han voxer, som hvis man vilde sige, ved Klogskab, ved Venners Raad og Bistand.

»*At erhverve sin Sjel i Taalmodighed.*« Naar vi lægge Ordet sammen, og da overveie, hvorledes et Menneske skal kunne efterkomme det, da er det Første, der fordres, at han har Taalmodighed til at forstaae, at han ikke eier sig selv; at han har Taalmodighed til at forstaae, at en Erhvervelse af sin egen Sjel i Taalmodighed er en Taalmodighedens Gjerning, og at han derfor ikke bør agte paa den Lidenskab, der med Rette kun mener, at kunne voxe i Utaalmodighed. Dette indskærper Ordet paa en dobbelt Maade ved i sin Korthed at indeholde en fordoblende Gjentagelse. Det formaner at erhverve sin Sjel »i Taalmodighed« og det formaner at »erhverve« den. Dette Ord alene indeholder en Formaning til Taalmodighed. Det siger ikke: grib Din Sjel, som var det et Øiebliks Sag, som foer Sjelen Een forbi og det gjaldt nu at gribe Øieblikket og Sjelen, men dermed var ogsaa Alt enten tabt eller vundet. Det siger heller ikke »frels Din Sjel«, et Ord, som Skriften ellers oftere bruger med sit hellige Alvor. Og det er jo ogsaa vist, at Den, der erhverver sin Sjel, han frelser den ogsaa. Men Ordet at frelse sin Sjel fæster ikke saaledes Sindet paa Taalmodigheden, og kunde let vække Tanken om en Skynding, i hvilken Alt maatte afgjøres. At erhverve sin Sjel bøier derimod Sindet strax hen paa den stille, men utrættede Virken. Dette viser sig end tydeligere og ved Modsætningen end alvorligere, naar vi betænke, at Ordet er sagt i Forbindelse og Fortgang med en Skildring, der med rystende Træk fremhævede det Forfærdelige, der skulde komme over Jerusalem som var det hele Verdens Undergang, da der skulde skee Tegn i Sol og Maane og Stjerner, og Havet og Bølgerne bruse, og Himlens Kræfter røre sig, da, hvis ellers nogensinde, det var Øieblikket til at formane Enhver, at frelse sin Sjel. Dog bruges Ordet: »erhverver Eders Sjele i Taalmodighed.« Lader der sig tænke nogen mere ophøiet Modsætning, eller er det ikke den Stund, paa hvilken Formaningen forklares i himmelsk Herlighed. Elementerne opløse sig, Himlen sammenrulles som et Klædebon, Tilintetgjørelsens Afgrund aabner sit Svælg og brøler efter Bytte, Fortvivlelsens Skrig lyder allevegne fra, selv den livløse Natur vaander sig i Angest – dog, den Troende trænger sig ikke kæmpende frem for at finde Frelse, men medens Intet har Bestaaen, medens selv Bjerget vaklende forlader sin Plads, hvor det stod urokket i Aartusinder, da forbliver han i Stilhed, og erhverver sin Sjel i Taalmodighed; medens Menneskene skulle forsmægte af Frygt og de Tings Forventelse, som skulde komme.

Hvad der da allerede er udhævet ved det Ord: erhverve, det indskærpes end mere indtrængende ved det Tilføiede: i Taalmodighed, ja Ordet selv i sin Heelhed er ligesom et Billede paa den hele Erhvervelse, at denne gaaer for sig ligesom Ordet gaaer frem i sit Udtryk, det er, at det Hele er en Gjentagelse. Der er ikke Tale om at erobre, at jage og gribe efter Noget, men om at blive stillere og stillere, fordi det, der skal erhverves, er der inde i Een, og Nøden er, at man er uden for sig; fordi det, der skal erhverves, er i Taalmodigheden, ikke skjult i den saaledes, at Den, der taalmodigen ligesom afbladede Taalmodigheden, nu fandt det inderst inde, men saaledes, at det er Taalmodigheden selv, i hvilken Sjelen i Taalmodighed spinder sig ind og derved erhverver den og sig selv.

Naar man da vil begynde paa denne Erhverven, da fordres der, at man har Taalmodighed til at begynde saaledes, at man i Sandhed bekjender sig selv, at det er en Taalmodighedens Gjerning. Begynder man ikke saaledes, da kommer man aldrig til at erhverve, da denne Erhverven, ikke som en jordisk Erhverven en tidlang kan vise sig at være uden Vinding, men den tvertimod er en Taben, tilsyneladende idetmindste saa, og der derfor hører Taalmodighed til at ville begynde paa den, da den, hvilket netop er det Hidsende og for Utaalmodigheden Pirrende, dog erklærer sig selv for en Erhverven. Hvad er den hele Vinding, om hvilken der tales? Det er at faae sin Sjel som den er, men saaledes synes det jo netop, at man har den fra Begyndelsen. Her er ikke Tale om at lægge Noget til Sjelen, men om at tage Noget fra den, det vil sige, Noget, den tilsyneladende eiede.

Men gives der da ingen anden Maade, paa hvilken et Menneske kan gribe sin Sjel? Kan han ikke fravriste den hiin Magt, der ulovligt eiede den? Hvorved vil Sjelen gjøre dette, uden ved sig selv. Men den eier jo ikke sig selv, siden den vil gribe sig selv. Er desuden ikke hiin Magt den stærkere, siden den har kunnet sætte sig i Besiddelse af hans Sjel. Hvilket er nu altid den Svageres Vaaben? Det er Taalmodighed. Men maa han da ikke eie sin Sjel for at have Taalmodigheden, i hvilken han erhverver den? Ingenlunde; thi Taalmodigheden bliver til under Erhvervelsen, i hvilken han ikke, som han maa antages, hvis han skulde bruge Kraften, bliver stærkere og stærkere, men i hvilken han tilsyneladende bliver svagere og svagere. Netop fordi Verden ulovligt eiede hans Sjel, maa den yderligere Efterfølge heraf, samt af at Verden virkelig er den Stærkere, være den, at han bliver svagere og svagere i Forhold til Verdenslivet. Dersom Sjelen ikke var Forskjelligheden fra Verdenslivet, vilde den aldrig kunne erhverves, men da den dog tilhører Verden, kan Erhvervelsen ingen anden Forudsætning have end den intetsigende: Taalmodighed, og denne igjen saaledes, at den ikke er, men vorder.

I Taalmodigheden affinder Sjelen sig med alle sine Eiere, med Verdenslivet, idet den lidende erhverver sig selv fra det, med Gud, idet den lidende modtager sig selv af ham, med sig selv, idet den selv beholder hvad den paa samme Tid udgiver til begge, uden at Nogen kan tage det fra den: Taalmodigheden. Med Magt kan Sjelen Intet faae; thi den er netop i fremmed Magt. Var Sjelen paa nogen anden Maade fri, da var den ikke Selvmodsigelsen i Modsigelsen mellem det Udvortes og det Indvortes, det Timelige og det Evige. Denne Selvmodsigelse udtrykkes her igjen, at Sjelen er stærkere end Verden ved sin Svaghed, og at den er svagere end Gud ved sin Styrke, at den Intet kan erhverve, med mindre den vil bedrages, uden sig selv, og sig selv kan den kun erhverve ved at tabe.

»Men hvad er da et Menneskes Sjel?« Dersom Du spørger saaledes i Utaalmodighed en Anden, da vil Du neppe finde Svaret, ei heller er Du, som det synes, paa den rette Vei. Eller er dette ikke en Aabenbarelse af Utaalmodigheden, at eet Menneske haster frem for at forklare alle Andre, hvad Sjelen er, og at et andet Menneske utaalmodigen venter paa, at han skal forklare det, at den Hørende utaalmodigen fremskynder den Talendes Forklaring, og da atter bliver utaalmodig, fordi den ikke synes ham tilstrækkelig? Eller var det derover han burde blive utaalmodig, eller var det ikke snarere ganske i sin Orden, og en Lykke, at det var i sin Orden, at ikke den Talende skulde ved sit Ord udelukke ham fra at erhverve sin Sjel i Taalmodighed? Eller var det ikke snarere det, han burde blive utaalmodig over, at han var saa utaalmodig, og nu beflitte sig paa, af Utaalmodighedens Frugt at lære at ville begynde med Taalmodighed.

Det at vide hvad et Menneskes Sjel er, hvad dette vil sige, er endnu saare langt fra Begyndelsen paa at erhverve sin egen Sjel i Taalmodighed, og er en Viden, der ogsaa deri viste sin Forskjel fra hiin Erhverven, at den voxer ogsaa i Utaalmodighed. Og om denne Viden end kan have sin Betydning, den bedrog dog ofte et Menneske netop som Verden gjør det, at han troede at eie den, medens det var hans Viden, der eiede ham.

»Men naar et Menneske skal erhverve sin egen Sjel, da maa han jo kjende den, inden han begynder.« Vel er dette saa, netop fordi Den, der kjender sin Sjel, derfor endnu ikke har erhvervet den; men netop derfor er det ogsaa saa, at han, naar han ikke begynder at erhverve den, ikke kjender den. Selv om han kunde erkjende den fuldelig, førend han erhvervede den i Taalmodighed, saa vilde dog denne Besiddelse i Erkjenden kun være en Besidden, der var ligesom hiin første Eien Betingelsen for, at han kunde erhverve den i Taalmodighed. Derfor er enhver Erkjenden, der ikke vil staae i Forhold til en Erhverven, ufuldstændig og mangelfuld, thi han veed jo ikke endnu, hvorledes han vorder; da han vorder ved Erhvervelsen; og bliver selv i Følgeskab med Erhvervelsen mangelfuld, thi »endnu vide vi ikke, hvorledes vi skulle vorde«.

Den, der erkjender sin Sjel, han seer sig i et Speil; men dette Syn kan han glemme, som Apostelen Jacob siger, og derfor lader det sig og anvende her, hvad han fremdeles siger: »at den rette Ordets Hører er den,

der gjør det.« Saa længe han blot hører Ordet, da er han uden for det, og naar Forkynderen tier, da hører han Intet, men naar han gjør Ordet, da hører han bestandig, hvad han selv forkynder for sig selv. Og enhver blot Høren af Ordet er uendelig langt ufuldkomnere end Udførelsen, ikke blot fordi Udførelsen er høiere, men fordi enhver Udsigen er saare ufuldstændig baade i sin Korthed og i sin Vidtløftighed i Sammenligning med Udførelsens Nøiagtighed. Erkjendelsen af sin egen Sjel, hvis man vil betragte den som en Erhverven, er derfor et Selvbedrag, fordi den i sin største Fuldstændighed dog blot er en Antydning af, hvad der i sin Bestemthed viser sig under Erhvervelsen.

Sin Sjel maa derfor vel et Menneske kjende for at erhverve den, men denne Erkjenden er ikke Erhvervelsen, som han jo og i denne Erkjenden forvisser sig om, at han er i en fremmed Magt og at han altsaa ikke eier sig selv, eller nøiere bestemmet ikke har erhvervet sig selv. Naar Djævelen troer og dog skjælver, saa ligger der i denne Tro en Selverkjenden, og jo fuldstændigere denne er, jo mere vil han skjælve, netop fordi han ikke vil erhverve sig selv.

Sin Sjel erkjender da et Menneske, hvis han erkjender den i Sandhed, som et Noget, han vel endog kan nøiagtigt beskrive, men som er i en Andens Besiddelse og som han vel kan ønske at besidde, men hvortil Erkjendelsen som saadan ikke hjelper ham. Om der derfor end hører Taalmodighed til denne Erkjenden som til enhver anden, saa er det dog ikke den, Ordet taler om, hvilket ogsaa viser sig derved, at i Erkjendelsen Taalmodigheden ikke paa eengang er Betingelsen og det Betingede. Den Erkjendende er atter bedraget, ligesom Kjøbmanden var det, hvis han istedenfor at vinde Erkjendelsen vandt Taalmodigheden. Den Erkjendende gjør ligesom Vandringsmanden, han lægger Taalmodigheden fra sig, naar han har vundet Erkjendelsen. Den, der derfor kun vil være taalmodig for at erkjende sin Sjel, han vil ikke erhverve sin Sjel i Taalmodighed.

Den, der vil erhverve sin Sjel i Taalmodighed, han erkjender, at hans Sjel ikke tilhører ham selv, at der er en Magt, han maa erhverve den fra, en Magt, af hvem han maa erhverve den, og at han maa erhverve den selv. Taalmodigheden slipper han aldrig, ikke naar han har erhvervet den, thi det var jo Taalmodigheden, han erhvervede, og saasnart han opgiver Taalmodigheden, da opgiver han Erhvervelsen igjen, heller ei slipper han Taalmodigheden, naar det synes, at hans Stræben bliver skuffet, thi forsaavidt den bliver det, veed han, at det maa ligge deri, at Taalmodigheden ikke var den rette, eller at Grunden ligger i Utaalmodigheden. Hvad enten han derfor i Afgjørelsens forfærdelige Øieblik erhverver Taalmodigheden, eller han langsomt erhverver den, i Taalmodigheden erhverver han sin Sjel, hvad enten han i samme Øieblik er oversat i Evigheden, eller han fra dette Øieblik af hvert Øieblik oversætter sig i Evigheden.

Naar da Følelsens Utaalmodighed vil foregjøgle ham Erhvervelsen, da veed han, at den bedrager; thi den vil gjøre ham Taalmodigheden overflødig, og Erhvervelsen er kun i Taalmodigheden. Naar Erkjendelsens Utaalmodighed vil betrygge ham Erhvervelsen, ja Erhvervelsen i al sin Mangfoldighed, da veed han, at den bedrager; thi den vil afskedige Taalmodigheden, og Erhvervelsen er kun i Taalmodigheden, og Taalmodigheden er ikke det Mangfoldige, men det Enkelte og Enfoldige. Naar Forsættet vil tage Erhvervelsen med Vold, da veed han, at den bedrager, fordi det ogsaa tager Taalmodigheden med Vold. Naar det Forbigangne vil forfærde ham med sine Rædsler, det Tilkommende med sin angstfulde Forventning, naar hele Verden truer ad ham med sine Skrækkemidler, naar Tiden træder i Verdens Tjeneste som den, der skal formaae at gjøre Pinselen lang og Qvalen over al Maade, eller naar Tiden ikke saaledes truer, men underfundigen lader ham forstaae, at den lukker aldrig sit Øie, medens han sover; da veed han, at det er Bedrag; ikke dens Trudsler, ikke om den har Magt til at udføre dem, men at det er Bedrag, at den vil gjøre ham Taalmodigheden overflødig og lade ham, hvis han nogensinde begyndte paa den, fortryde den, som den, der ikke formaaede at holde ud, vil adskille ham Erhvervelsen fra Taalmodigheden, der bliver i Taalmodighed, naar Enhver har taget Sit indtil den sidste Penning.

Skulde vi nu sige: »hvo skildrede dog denne Strid rettelig?« Som var Forkyndelsen ikke altid ufuldkommen, og som var Forkyndelsen ikke altid noget Andet end Erhvervelsen? Som skulde Skildringen ikke friste den Talende til Utaalmodighed i Lidenskabens Udtryk, og den Hørende til Utaalmodighed i at høre og til Utaalmodighed i at begjere ny Tale, hvad enten han nu fandt den hørte Tale for kunstig, at den Talende maatte prise ham, hvis det ikke betydede, at hans Sjel var aldeles tankeløs, eller for eenfoldig, hvilket vel ikke var at anprise; thi Den, der mener, at det Mangfoldige og det Meget forhjælper ham til Erhvervelsen, han er ligesom Den, der mener, at det Eenfoldige standser ham, da kun det Eenfoldige er det Forhjælpende. Eller var Skildringen selv ikke Noget, som Verden og Tiden formaaede at tage, uden at tage Taalmodigheden og Erhvervelsen, der er i Taalmodigheden, der selv i Dødens Øieblik erhverver et Menneske hans Sjel for det Evige, hvis han døer i Taalmodigheden!